

VERESS D. CSABA

A M. KIR. 101/3. HONI VADÁSZREPÜLŐ SZÁZAD TÖRTÉNETE
1944. május 1.—1945. május 16.

A század megalakulásától az első harci bevetésig
1944. május 1—30.

Az amerikai 15. hadászati légi hadsereg és a brit 205. bombázó csoport 1944. április 3-án délelőtt megindította légitámadás-sorozatát a magyarországi célpontok ellen. A támadások részét képezték a Földközi-tengeri Szövetséges Légierő Parancsnokság (MAAF) által — 1943. június 10-től — megkezdett Kombinált Bombázó Hadműveletnek (Combined Bomber Offensive = CBO), amely POINTBLANK fedőnéven volt ismeretes. A magyarországi célpontok elleni támadás tizedik napján, 1944. április 13-án délelőtt az amerikai 15. hadászati légi hadsereg kötelékei — többek között — súlyos csapást mértek az 1944. március 10-e óta szervezés alatt álló magyar honi légvédelem legfontosabb bázisára, a ferihegyi repülőtérré. A bombatámadás jelentős veszteségeket okozott a magyar honi vadászvédelem ott állomásozó kötelékeinek: a 2/1. (kolozsvári), az 1/1. (szolnoki) vadászrepülő századoknak, valamint a Repülőkísérleti Intézet (RKI) romboló századának. Mintegy hetven repülőgép semmisült meg a repülőtéren, de érzékeny veszteségeket szenvedtek el az amerikai bombázó- és kísérővadász csoportok ellen harcba vetett magyar vadász-kötelékek is.

A súlyos csapás a magyar honi vadászvédelem sürgős átszervezését tette szükségessé. Április második felétől megkezdtek a m. kir. 101. honi vadászrepülő osztály felállítását a Veszprémtől északra — az 1936—1938 között — kiépített repülőtéren. A m. kir. 101. honi vadászrepülő osztályt (parancsnok vitéz belényesi Heppes Aladár repülő őrnagy) már meglévő három vadászrepülő századból alakították meg: a kolozsvári 2/1. századból alakult meg a 101/1., a volt szolnoki 1/1. századból a 101/2. és a mátyásfüldi 4/I. vadász pótosztály 5/3. századából a 101/3. vadászrepülő század. (A 101/3. vadászrepülő század hajózó állományának névsorát lásd a függékben.) Mindhárom század a — magyar Dunai Repülőgépgyár Rt. Csepel—Horthyligeti üzemei által (német licenc alapján) gyártott — egymotoros és együléses Messerschmitt Me—109. G. 6. b. típusú vadászrepülőgéppel volt felszerelve. A gépek Daimler-Benz DB 605 folyadékűtésű motorjai (1800 LE) maximálisan a 675/km/óra sebességre voltak képesek; a csúcsmagasság 12 ezer méter, a hatótávolság 580 km volt. A gép fegyverzete 2 db 20 mm-es MG—151 gépágyú volt. A 101. honi vadászrepülő osztály (majd ezred) 1944. május 1-jétől szeptemberig 400 db ilyen gépet kapott. A gépek a V—801-től terjedő lajstromszámot viselték.¹

¹ Csanádi—Nagyvárad—Winkler: A magyar repülés története. 2., bővített kiadás. Budapest, 1977. 265—266., 354. o.

A 101. honi vadászpilóta osztály a Honi Légvédelmi Parancsnokság alárendeltségében 1944. május 1-jétől szeptember 25-ig látott el honi légvédelmi szolgálatot.²

A m. kir. 101. honi vadászpilóta osztály (majd szeptember 19-től ezred) bevetési könyve csak súlyosan megcsontított formában — 1945. február 20-tól kezdődő bejegyzésekkel — maradt fenn napjainkra. Az osztály (illetve ezred) 1944. május 1-jétől 1945. február 19-ig terjedő tevékenysége csak szórványos iratokból tanulmányozható. Ezért igen jelentős az, hogy a közelmúltban előkerült — dr. Haynal Tamás körorvos (Köröstarcsa) magángyűjteményéből — az m. kir. 101. honi vadászpilóta osztály 101/3. vadászpilóta századának bevetési naplója, illetve a század anyakönyve. Ezzel lehetővé vált, hogy legalább a 101/3. vadászpilóta század részéről rekonstruálható legyen a 101. honi vadászpilóta osztály (illetve ezred) tevékenysége 1944. május 10-től. (Ugyanis ez a napló is csonka, s csak május 10-től tanulmányozható!)³

Az 1944. május 10-i (szerdai) bejegyzések szerint az időjárás felhős volt. A 101/3. vadászpilóta század (pk.: Bejczy József hivatásos pilóta főhadnagy) ezen a napon 16 db üzemképes pilótával rendelkezett. A nap folyamán még épültek a barakok, illetve a pilóták alsó végén lévő tölgyesben négy — egyenként 3—3 gép befogadására alkalmas — szilánkvédő falakkal ellátott ún. „karám” (box) készült el. A délelőtti órákban légiriadó volt. Az amerikai 15. hadászati légi hadsereg kötelékei délnyugati irányból több útvonalon és több hullámban repültek át az ország légterét, de csak szórványos bombaledobásokra került sor.

A délutáni órákban az — eddig csak Messerschmitt Me—109 E típusú gépeken repült — pilótavezetők megkezdték gyakorló repüléseiket Me—109 G típusú új gépeiken. Egymást követően két raj (4—4 gép) gyakorolt 1—1 órát: elsősorban a gyors felfejlődést és a fordulót gyakorolták. A naplóíró feljegyezte, hogy a nap folyamán a veszprémi pilótákra érkezett Szolnokról a 101/2. vadászpilóta század is.⁴ Másnap, május 11-én borult és esős volt az időjárás, 500 méteres felhőalappal. A század hajózási a Balatonalmádiban lévő Balatoni Yacht Clubban (BYC) rendezték be szálláskörletüket. A borús, párás, felhős idő is hozzájárult, hogy május 24-ig ellenséges légitámadás nem volt, legfeljebb az éjszakai órákban zajlottak le felderítő és átrepülések. Május 12-én is esett az eső, a felhőalap mintegy 300 méteres magasságban húzódott. A század gépei az esőtől felázott talajon mélyen besüllyedtek a sárba. Május 13-án a délutáni órákra az eső elállt, az idő kitisztult, mire a gépek kigurultak a pilóták régi, füves részére. A gépek mozgatása során a V—791 jelű pilótálgép légszavarja leért a földre. Az előrebillent gép légszavarja által eldobott kő kiütötte Dékány Gyula szakaszvezető jobb szemét. Gyors műtéti beavatkozásra a katonát azonnal Székesfehérvárra szállították.

Május 14-én az újra meginduló esőzés miatt eseménytelenül telt el a nap: a század a nap folyamán pilótárvédelmi készültséget adott. Másnap, május 15-én is esett az eső, s 30—1000 méter között változott a felhőalap. Az üzemképes és bevethető gépek száma tizenhat volt. A délutáni órákban két raj felszállási gyakorlatot végzett.

Május 16-án az időjárás továbbra is felhős-párás maradt, a felhőalap 1000 méteren húzódott. Egy gép meghibásodása miatt az üzemképes gépek száma tizenötre csökkent. A délelőtti folyamán raj-, majd a délutáni órákban század-kötélképzést gyakoroltak. A következő napokban továbbra is a század adta a pilóták védelmi

² Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban: HL). A 101. vadászpilótaezred-parancsnokság iratai. 1944—1945. (a továbbiakban: 101. v.rep.e.p.ság. iratai). Évi zárójelentés (1945. 01. 14.).

³ Itt kell köszönetemet kifejezni dr. Hajnal Tamásnak (Köröstarcsa), a kézirat napló tulajdonosának és Brandt Gyulának, aki felhívta erre figyelmemet.

⁴ A továbbiakban a 101/3. vadászpilóta-század naplója képezi a tanulmány alapját. Amennyiben más forrás adatainak közlésére kerül sor, az külön lábjegyzetben szerepel.

készültséget. Május 17-én az időjárás továbbra is kedvezőtlen volt. Műszaki problémák miatt a század üzemképes repülőgépeinek száma tizenháromra csökkent. Május 18-án, a változatlanul felhős-párás légköri viszonyok ellenére, a 101/3. vadászrepülő század 3 óra 33 perces kötelékrepülést végzett a Veszprém, Körmend, Szombathely, Veszprém útvonalon. Május 19-én — miközben a repülőgépvezetők fel- és leszállási gyakorlatokat végeztek, a délelőtti órákban ellenséges átrepülések miatt légiriadót rendeltek el, s a század 15 perces készültségre kapott parancsot. Május 20—21-én továbbra is párás-felhős volt az időjárás. Mindkét napon légi lövészetet tartott a század. A következő két napon sem változott az időjárás.

A folyamatos gyakorlások miatt több gép meghibásodott. Ebből adódóan május 22-én tizenegy, 23-án tíz gépre csökkent az üzemképes és bevethető repülőgépek száma. Annak ellenére, hogy május 24-én továbbra is felhős, szellőkéses volt az időjárás, délelőtt 10 óra 10 perctől — nagy ellenséges kötelékek berepülése miatt — a század tíz gépét startkészültségben tartották. Az amerikai kötelékek ellen azonban csak a 101/1. vadászrepülő századot vetették harcba. A bombázókat kísérő 60—70 amerikai vadászrepülőgép a magyar vadászokat szétszórta és visszatérésre kényszerítette.

Május 25—26—27—28—29-én — a változatlanul felhős, párás és szeles időjárási viszonyok között — több ízben rendeltek el a századnak készültséget a Graz—Bécs légtérben megjelenő amerikai kötelékek miatt, de bevetésre nem került sor. Május 30-án, kedden kiderült az idő, s a felhőalap 2500 méterre emelkedett. A nap folyamán a század 14 db gépe volt üzemképes és bevethető állapotban a műhelyszázad munkájának jóvoltából. Reggel 6 órától 30 perces készültséget rendeltek el, majd ezt követően 8 óra 45 perckor, illetve 9 óra 10 perckor rendeltek el startkészültséget. A bevetési parancs — az egész 101. honi vadászrepülő osztály számára! — délelőtt 10 óra 51 perckor hangzott el. Ez volt az osztály első együttes bevetése 32 géppel, melyből a 101/3. vadászrepülő század tizenkét géppel szerepelt. Az osztálykötelék 7000 méteres magasságban a Tihanyi-félsziget felett gyülekezett. Annak ellenére, hogy ellenséges repülőgépeket nem észleltek a légtérben, az osztályt Szombathely irányába vezényelték. A 8800 méteren repülő osztály Körmend és Szombathely légtérben elvesztette a 101/1. vadászrepülő századot. A zavart a rádiófégyelem teljes hiánya okozta: mindenki összevissza rádiózott és beszélt az éterben. Az osztály visszatérése után Heppes Aladár őrnagy, osztályparancsnok hadbíróssággal fenyegette meg azokat, akik a továbbiakban indokolatlanul rádióznak és beszélgetnek a bevetés alatt. A parancsnoki dorgálást követően a veszprémi repülőteret a magyarországi német vadászrepülő erők parancsnokhelyettese látogatta meg. Ő viszont mindennel meg volt elégedve. Örömet fejezte ki, hogy az osztály viszonylagosan rövid idő alatt lábra állt, s már 32 géppel startolhat. További sikert és jó leszállást kívánt.

*Harci bevetések a 101. honi vadászrepülő ezred megalakulásáig
1944. június 1—szeptember 25.*

Június első hete továbbra is felhős, párás és szeles maradt. A század 15—16 géppel naponta készültségben volt. Az egyetlen jelentős esemény június 5-én történt: délután 16 óra 30 perctől a század tizenhat géppel — és a teljes osztállyal együtt — gyakorlórepülést hajtott végre 2000 méteren Budapest felett.

Június 8—12 között változatlanul eseménytelenül telt el a 101/3. vadászrepülő század ideje. Június 12-én, hétfőn — a megélénkülő ellenséges berepülések miatt — a század reggel 6 órától 30, majd 15 perces készültségben volt. Déli 12 óra 25 perctől két géppár (négy gép) tilókészültségi parancsot kapott, majd 12 óra 30 perckor a két

géppárt utasították egy — a légtérben feltűnő — ellenséges felderítőgép leküzdésére. Az amerikai felderítőgép azonban elmenekült. Délután 18 óra 30 perctől a század egyik raja a Balaton északi csúcsánál — 500 méteren — felzárkózott egy Junkers Ju—52-es szállítógéphez, s azt Belgrád felé biztosította.

Június 13-a eseménytelen nap volt, a következő napon pedig a század átesett a tűzkeresztségen. Június 14-én, szerdán reggel 7 órától 30 perces készséget rendeltek el, majd 8 óra 45 perctől az egész 101. honi vadászrepülő osztályt 15 perces készségbe rendelték. Fél óra múlva, 9 óra 16 perckor start, majd 9 óra 55 perckor ülőkészségbe rendelték az osztály mindhárom századát, mivel az ország légtérben az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 560 bombázó- és 250 kísérő vadászrepülőgépe jelent meg.⁵ A magyar 101. honi vadászrepülő osztály összesen harminc géppel — ezen belül a 101/3. vadászrepülő század tizenöt repülőgéppel — harci bevetésre kapott parancsot. A 101/3. vadászrepülő századot 10 óra 25 perckor indították azzal az utasítással, hogy Győr felett gyülekezzen, s ott zárkózzon fel a német 8. honi vadászrepülő hadosztály egy Messerschmitt Me—410-es kötelékének védelmére. Miközben az amerikai bombázókötelékek Budapestet és a pétfürdői olajfinomítót bombázták, a magyar vadászrepülőgépek az amerikai kísérővadászokkal csaptak össze. A 101/3. vadászrepülő század a Vértes-hegység felett — 5—6000 méter magasságban — került harcba 40—50 amerikai P—38-Lightning típusú kétmotáros, kéttörzsű kísérő vadászrepülőgéppel. A légi harcban a 101/3. vadászrepülő század — saját veszteség nélkül — hét amerikai vadászgépet lőtt le. A bevetési könyv adatai szerint egy—egy amerikai gépet lőtt le Pávai-Vajna György repülő hadnagy és v. Molnár László repülő hadnagy Pusztavám északi légtérben; egy-egy amerikai vadászgépet semmisített meg Debrődy György repülő hadnagy (Dudar K), Dániel László repülő hadnagy (Pusztavám DK, Lippakút), Bélaváry Pál repülő hadnagy (Vérteskozma), Podoba Illés továbbbszolgálo repülő szakaszvezető és Takáts Pál továbbbszolgálo szakaszvezető.⁶ Utólag — miután a 103. légvédelmi tüzérsztyály igazoló bizottsága nem igazolta — a 101. honi vadászrepülő ezred 1945. február 5-i 27. sz. ezredparancsa Podoba Illés és Takáts Pál légi győzelmét törölte.⁷ A légi harc során a 101/3. vadászrepülő század pilótáit a légi harcok során még csak sérülések sem érték. Jelentéktelenek voltak a gépsérülések is: Bejczy József főhadnagy századparancsnok gépe a bal szárny felületén egy géppuskalátlatot kapott; Podoba szakaszvezető gépének pedig bal csűrőjét ellőtték. Bejczy főhadnagy és Pászthy István repülő hadnagy fegyverzete a harc közben nem működött. Mátyás János hivatásos repülő őrmester — a hűtővíz felforrása miatt — kénytelen volt kiválni a harcból. Bélaváry Pál hadnagy V—801 jelű gépe a visszatéréskor, illetve a leszálláskor összetört (bal futója kitört). Megjegyzendő, hogy az osztály másik két százada összesen három amerikai gépet lőtt le, s egy pilótájuk életét veszttette.

A június 15-i eseménytelen nap után, 16-án, pénteken zajlott le a 101. honi vadászrepülő osztály — és ezen belül a 101/3. vadászrepülő század — második legsúlyosabb csatanapja. A reggeli órákban a század tizenegy bevethető repülőgéppel rendelkezett. A várható amerikai légitámadás miatt már 6 órakor elrendelték a 30 perces, majd 7 óra 20 perctől a 15 perces készséget. Startkészségre 8 óra 40 perckor kaptak parancsot. Dél előtt 9 óra előtt délnyugati irányból az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 638 bombázó- és 290 kísérő vadászrepülőgépe hatolt be Magyarország légtérébe. Néhány perccel később, 9 óra 10 perckor a magyar 101. honi vadászrepülő osztály 28 repülőgépe bevetési parancsot kapott; az osztálykötelékben a 101/3.

5 *Heppes Aladár*: Visszaemlékezés a Magyar Légierők 1944-es harcaira 40 év távlatából. *Magyar Szárnyak*, XIII. évf., 1984., 13. sz. (Oshawa, Ontario, Canada) 14. o. (1. sz. melléklet.)

6 HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai. Tiszti és bizalmas parancsok: Légierők bizalmas parancsa; 63. sz. parancs (1944. szept. 23.); Légigyőzelmek igazolása. 1944. jún. 14. (Itt részletezve a lelovások helye.)

7 HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai. 27. sz. ezredparancs (1945. 02. 05.).

vadászpilóta század tizenegy gépével vett részt. Pávai-Vajna György hadnagy visszaemlékezése szerint a 101/3. vadászpilóta század az osztálykötelék bal szárnyán látott el vadászbiztosítást, s Tihany légterén át, 8000 méter magasságban repültek déli irányba.⁸ Kaposvártól 20 km-re északra — nagyjából Somogyvár légterében — 6000 méteren csaptak össze 80—100 amerikai P—38 Lightning és P—51 Mustang kísérővadással. A kibontakozó légiharcban a 101/3. vadászpilóta század pilótái nyolc amerikai repülőgépet lőttek le: hat P—38 Lightningt, egy P—51 Mustangot és egy B—17 Boeing Flying Fortress négymotoros bombázót. A légi győzelem jelentések utólag nem bizonyultak pontosnak és megbízhatónak, mert a jelentett lelövésük közül csak ötöt igazoltak: Bejczy József főhadnagy századparancsnok (egy P—38 Lightning: Értény ÉNy — Tamási Ny); Mátyás János őrmester (egy P—38 Lightning: Értény ÉNy — Tamási Ny); Debródy György hadnagy (egy P—38 Lightning: Kapoly Balatonföldvár DDK); Kovács Pál hivatásos repülő őrmester (egy P—38 Lightning: Balatonkerék—Gyugypuszt, Balatonföldvár D); Karátsonyi Mihály repülő hadnagy (egy P—38 Lightning: Iszkaszentgyörgy halastó mellett.) Nem igazolták a század bevetési könyvében szereplő lelövésük közül az alábbiakat: Huszár András repülő zászlós (P—38 Lightning); Karátsonyi Mihály hadnagy (B—17 Boeing Flying Fortress), Ajben János repülő szakaszvezető (P—51 Mustang) légi győzelmeit.⁹ A légi harcban — a század állományából — életét veszítette Pászthy István hadnagy. Egyes visszaemlékezések szerint, miután az amerikai P—38 Lightning kísérővadász gépek túlereje szétszórta a 101/3. vadászpilóta századot, egyéni harcok alakultak ki a magyar és amerikai pilóták között. Az első harci bevetését végző Karátsonyi hadnagy elé váratlanul becsúszott egy Lightning. A magyar pilóta minden fegyveréből tüzet nyitott, majd függőleges zuhanással igyekezett kitörni az amerikai vadászgépek tömegéből. Földközélen repült Veszprém felé, amikor rádiójában hallotta Pászthy István hadnagy segítségkérését. Karátsonyi azonnal hívta őt, válasz azonban már nem jött. Pászthy sebesülten ugrott ki gépéből, de ejtőernyője a zuhanó gépbe akadt, és magával ragadta a mélybe. Karátsonyi ekkor hallotta Heppes őrnagy osztályparancsnok parancsát, hogy a századok Balatonalmádi felett gyülekezzenek.¹⁰ A század bevetési napló adatai szerint egy pilóta — Pávai-Vajna György hadnagy — fejsérülést kapott. A sebesülés részleteiről Pávai-Vajna az alábbiakban emlékezett vissza: „Kb. 10 óra tájban hallottam a rádióanál a századparancsnok parancsát a Tihany fölött 4000 méteren való gyülekezésre. Jelentetem, hogy az üzemanyagom és a lőszerem is fogytán van. Leszállásra és újratöltésre kaptam parancsot.” A továbbiakban leírta, hogy már megközelítette a veszprémi repülőteret, ahol váratlanul négy amerikai Lightning támadta meg. A földközébe szorított magyar vadászgép — lángoló motorral — hasra szállt. Pávai-Vajna kiugrott az égő roncsból, s gyalogosan igyekezett menekülni. A négy amerikai vadászgép egymás után többször lecsapott a földön égő magyar vadászpilótára, illetve a közelében fekvő magyar pilótára, s gépágyúsorozatokkal igyekeztek megsemmisíteni. Az amerikai gépek végül is eltávoztak, s Pávai-Vajna hadnagy kisebb homlok-sérüléssel túlélte a harcot.¹¹ A 101/3. vadászpilóta század összvesztése a légiharcban egy halott és egy könnyű sebesült volt. Lelőtték három Me—109-es vadászpilótát, melyek 100%-ban megsemmisültek (V—826, V—818, V—817), s a V—786 jelű gépnek lelőtték a szárnyvégét.

Június 17-től 24-ig eseménytelenül teltek a napok. A 101/3. vadászpilóta század ezekben a napokban 8—9 üzemképes és bevethető repülőgéppel rendelkezett.

⁸ Pávai-Vajna György: Lelőtték... *Magyar Szárnyak*, XIII. évf. 1984. 13. sz. 58. o.

⁹ L. a. 6. sz. jegyzet.

¹⁰ *Gaál Gyula*: Fehér kereszt és fehér csillag. *Magyar Szárnyak*, XIII. évf. 1983. 12. sz. 39. o. V. ö.: *Magyar Szárnyak*, VII. évf. 1944. 17. sz. szept. 1. 4—6. „A Pumák egy napja”.

¹¹ L. a. 8. sz. jegyzet.

1944. június 25-től július 24-ig nincs feljegyzés a 101/3. vadászrepülő század bevetési naplójában. Így ezt a hiátust csak szórványos anyagokkal tölthetjük ki.

Június 26-án az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 677 bombázó- és 300 kísérő vadászrepülőgépe hatolt be az ország légterébe. A 101. honi vadászrepülő osztály mindhárom százada bevetési parancsot kapott, s a délelőtti órákban Sopron—Pápa légterében heves légi harc bontakozott ki. A 101/3. vadászrepülő század csak egy légi győzelmet jelentett: Takáts Pál továbbszolgáló repülő szakaszvezető Rábacsanak légterében egy P—51 Mustang vadászgépet lelőtt. A század ugyanakkor súlyos veszteségeket szenvedett el: az osztály három halottjából ketten — Ajben János szakaszvezető és Podoba Illés szakaszvezető — a 101/3. vadászrepülő századból veszítették életüket.¹²

Másnap, június 27-én újra 331 amerikai bombázó és 100 kísérő vadászrepülőgép támadta Magyarországot és bombázta Budapestet. A 101. honi vadászrepülő osztály 24 géppel került bevetésre, melyben nyolc géppel szerepelt a 101/3. vadászrepülő század is. A bevetés eredményei ismeretlenek. Június 30-án újra 450 amerikai bombázó és 160 kísérő vadászrepülőgép támadta — a Balaton légterén át — Budapestet. A 101. honi vadászrepülő osztály mindhárom századával — huszonnégy géppel — megtámadta az amerikaiakat. Támogatásukra harcba vetették a 8. német honi vadászrepülő hadosztály 17 gépét is. A magyar—német kötelék Zalaegerszeg és Tapolca légterében ütközött meg az amerikaiakkal. A 101/3. vadászrepülő század három légi győzelmet jelentett. Azonban csak Huszár András zászlósét fogadták el, aki Tapolcától DK-re, Nemesvitanál lőtt le egy B—24 Liberator mintájú négymotoros bombázót, amely a műút és a vasút között zuhant le és személyzetével együtt elégett. A Bejczy József főhadnagy, századparancsnok által jelentett egy B—24 Libertort és egy P—38 Lightning vadászgépet, valamint a Kovács Pál őrmester által közölt P—38 Lightning vadászgép lelövését a bizottság nem fogadta el.¹³

Egy napi nyugalom után, július 2-án reggel az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 712 bombázó és 300 kísérő vadászrepülőgépe támadott újra Budapestre. A 101. honi vadászrepülő osztály újra mindhárom századával — összesen tizennyolc géppel — felszállt a veszprémi repülőtérről. A bevetést követően, a 101/3. vadászrepülő század három légi győzelmet jelentett, azonban csak Debrődy György hadnagyét ismerték el, aki egy P—51 Mustang vadászgépet lőtt le a pilisvörösvár—csobánkai út felett. Dániel László hadnagy és Boldizsár László repülő szakaszvezető jelentéseit — egyegy P—38 Lightning lelövéséről — nem fogadták el. A 101/3. vadászrepülő század egy embert — Takács Pál szakaszvezetőt — veszített. (Az osztály összes embervesztése három halott volt.)¹⁴ Néhány napi nyugalom után, július 7-én reggel az amerikaiak újra támadtak 560 bombázó és 250 kísérő vadászrepülőgép bevetésével. A 101. honi vadászrepülő osztály ismét mindhárom századával — összesen 34 géppel — felszállt. A 101/3. vadászrepülő század Komárom légterében támadott meg egy amerikai bombázóköteléket, s három lelövést jelentett. Debrődy György hadnagy és Huszár András zászlós Megyerics felett közösen lőtt le egy négymotoros B—17 Flying Fortress bombázót; Molnár László repülő hadnagy pedig egymaga két négymotoros B—24 Liberator bombázót lőtt le Kolozsnéma légterében. A századnak veszteségei nem voltak.¹⁵

Július 8-án délelőtt az amerikai 15. hadászati légi hadsereg hatvan négymotoros

12 L. az 5. és 6. jegyzetet.

13 L. a 10. jegyzetet; HL 101. v. rep.e.p.ság. iratai. 27. sz. ezredparancs (1945. II. 5.).

14 L. a 6. jegyzetet; HL 101. v. rep.p.ság. iratai: 27. sz. ezredparancs (1945. II. 5.); Veszteségkimutatás (1945. I. 9. 101) I. v.rep.oszt.p.ság.).

15 L. az 5. és 6. jegyzetet.

bombázógépe bombatámadást hajtott végre a veszprémi repülőtér ellen. Miután a századok kitérőrepülést hajtottak végre, gépveszteségeik nem voltak. A 101/3. vadászrepülő századnak csak egy tisztje — dr. Rádonyi Kálmán zászlós — halt meg a repülőtéren a bombatámadás során. Az osztály állományából összesen egy tiszt, egy orvos és tizenegy legénységi állományú katona halt meg; a repülőtér személyzetének teljes vesztesége viszont mintegy nyolcvan ember volt.

A július 9-től beálló kedvezőtlen időjárási és légköri viszonyok miatt 13-ig bevetési szünet volt. Július 14-én újra 430 amerikai bombázó és 150 kísérő vadászrepülőgép támadta Budapestet. A 101. osztály ebben az esetben is mindhárom századával — tizenhat géppel! — került bevetésre. Sem légi győzelmet, sem veszteséget nem jelentettek. Két nappal később, július 16-án újra 380 amerikai bombázó és 150 kísérő vadászrepülőgép támadta — Nyugat-Magyarország légterén át — Bécset. A 101. vadászrepülő osztály tizenkét gépének bevetésével megtámadta az amerikaiakat. A 101/3. vadászrepülő század egy légi győzelmet jelentett: Bejcsy József főhadnagy, századparancsnok Kenyeri légterében lelőtt egy B—24 Liberator bombázót, amely nagy magasságban felrobbant és teljes személyzetével együtt megsemmisült.¹⁶ Július 17—25 között nyugalom honolt az ország légterében. (Július 24-től újra folytatódik a 101/3. vadászrepülő század bevetési naplója!)

Július 26-án az idő derült volt, a felhőtakaró 6000 méteren húzódott. A 101/3. vadászrepülő század hét üzemképes és bevethető géppel rendelkezett. A délelőtti órákban az amerikai 15. hadászati légi hadsereg kötelékei ausztriai célpontokat támadtak. A 101. honi vadászrepülő osztályt — két német vadászrepülő osztály támogatására — mindhárom századával harcra vetették. Az összecsapások során — Ausztria felett — Molnár László repülő hadnagy egy amerikai P—38 Lightning vadászgépet lelőtt.¹⁷ A bevetési napló adatai szerint a századnak veszteségei nem voltak. Valószínűleg üzemanyaghiány miatt két gép visszatéréskor nem érte el a veszprémi repülőtérre: Molnár László hadnagy V—848 jelű gépével Szombathelyen, Huszár András zászlós V—842 jelű gépével pedig a győri repülőtéren kényszerleszállást hajtott végre.

Másnap, július 27-én reggel újra nagytömegű amerikai kötelékek jelentek meg az ország DNy-i légterében. A 101. vadászrepülő osztály mindhárom századával — köztük a 101/3. vadászrepülő század hét gépével — felszállt a veszprémi repülőtérről. A magyar kötelék Balatonfüred légterében zárkózott fel a német 8. honi vadászrepülő hadosztály egyik egységéhez. A magyar osztály Székesfehérvár—Tata légterében — 7000 méteren — szemből és felülről támadott meg egy nyolcvan bombázóból álló amerikai köteléket. A rácsapás során négy amerikai négymotoros B—24 Liberator bombázót lőttek le, ebből hármat a 101/3. vadászrepülő század pilótái: Debrődy György hadnagy Mór felett, Molnár László hadnagy Csákvár légterében, Karátsonyi Mihály hadnagy pedig Szabadbattyánál lőtt le egy-egy bombázót. Ezt követően a magyar kötelék új rácsapásra gyülekezett. Molnár László hadnagy rádióan helyzetjelentést kért a „Sziklától” (a budapesti Mente utcai irányító központtól) az amerikai vadászkötelékekről. A válasz szerint a kísérővadászok nyugat felé távoztak. Ekkor megszóltal egy másik hang, azt állítva, hogy az előző információ hazugság. Erre az első hang közölte, hogy a második hang hazudik! Mikor a magyar vadászok az irányító központtól gyülekezési körzetet kértek, az a Balaton egyik pontjának légterét jelölte meg. Egy-két perc múlva egy újabb — ismeretlen — hang módosítást tett, s egy duna menti község légterét adta meg. Az első hang ekkor újra megszóltal, s közölte, hogy az amerikaiak azonos hullámhosszon igyekeznek a magyar

¹⁶ L. a 6. jegyzetet.

¹⁷ Uo.

vadászokat törbe csalni. Ez volt az első eset, hogy az amerikai bombázókról — e célra kiképzett és magyarul jól beszélő rádiósok — a magyar vadászvédelmet megzavarni igyekeztek. Miközben az említett rádiózás folyt, váratlanul megjelentek az amerikai vadászkötelékek, s Székesfehérvár északi légtérében újabb légi harc bontakozott ki. Az összecsapásban a magyar osztály — ebben az esetben is saját veszteség nélkül — két amerikai P—51 Mustang vadászgépet lelőtt, ebből egyet a 101/3. vadászrepülő század pilótája, Kovács Pál hadnagy Csákvár légtérében. A bevetés végén a 101/3. vadászrepülő század veszteség nélkül tért vissza a veszprémi repülőtérré, csak egy gép vágódott hasra a leszálláskor, komolyabb sérülés nélkül.¹⁸

Kétnapi szünet után, július 30-án délelőtt újra mintegy 300 amerikai repülőgép támadta Budapestet és a zalai kőolajmezőket. A borult időben — a 101. honi vadászrepülő osztály kötelékében — a 101/3. vadászrepülő század mind a hat bevethető géppel felszállt. A század bevetési könyve sem légi győzelmet, sem veszteséget nem említ. Más források szerint Molnár László és Dániel László hadnagyok, illetve Kovács Pál őrmester és Boldizsár László szakaszvezető egy-egy B—24 Liberator bombázó lelövését jelentette. Azonban utólag ezeket a 27. sz. ezredparancsban (1945. febr. 5.) nem fogadták el.

Július 31-étől augusztus 6-áig — a felhős, borult, zivataros időjárási és légköri viszonyok miatt — amerikai légitámadások nem voltak, s a bevetési napló adatai szerint a 101/3. vadászrepülő század nem hajtott végre bevetést. Augusztus 7-re az idő kiderült, s csak helyenként jelentkeztek gomolyfelhők. A század ezen a napon tíz üzemképes és bevethető repülőgéppel rendelkezett. A reggeli órákban az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 357 bombázó és 171 kísérő vadászrepülőgépe hatolt be az országba légtérébe. A 101. honi vadászrepülő osztály tizennégy — más adatok szerint tizennyolc — géppel szállt fel. A 101/3. vadászrepülő század kötelékét Molnár László hadnagy vezette. A parancs szerint Győr felé repültek, ahol csatlakoztak egy — tizenhárom Me—410-es — német nehézvadász csoporthoz. Az egyesített kötelék DK—D-i irányba fordult. A magyar vadászok biztosítási feladattal hátul és felül kísérték a német alegységet. Amint Székesfehérvár légtérébe értek, váratlanul megpillantottak egy — 353 négymotoros bombázóból álló — amerikai köteléket. Molnár hadnagy ekkor parancsot adott a póttankok ledobására. Röviddel ezután Debrődy hadnagy — a Nap felől és mintegy 1500 méteres magassági fölényvel — négy közeledő vadászgépet észlelt. Jelzésére a „Szikla” megnyugtatta Molnár hadnagyot, hogy ezek német magassági vadászok. Hamarosan harminc gépre növekedett a Nap felől közeledő kötelék száma, s a légtérben tömegesen megjelenő vörösen izzó nyomjelző lövedékek csíkjai bizonyították, hogy azok nem német, hanem amerikai P—51 Mustang vadászok. Miután a — magyar kötelék által kísért — német nehézvadász csoport is észlelte a túlerejű amerikai támadást, délnyugati irányba kitortek, s ezzel a magyar vadászcsoporthoz a Balaton—Tapolca—Sümegeg légtérben magára maradt. A nagyerejű amerikai vadászkötelék koncentrált támadást indított a 101/3. vadászrepülő század ellen. Percek alatt több magyar vadászgép találatokat kapott. A kötelékbe beosztott 101/1. vadászrepülő századhoz tartozó egyik gép zuhanni kezdett, de pilótájának — Benkő Lajos repülő hadnagynak — sikerült ejtőernyővel földet érnie. A 101/3. vadászrepülő század egyik pilótája — Nyemecz János tartalékos repülő zászlós — is kiugrott égve zuhanó gépéből, de ejtőernyőjén ereszkedve gépfegyverlövéseket kapott, s halálos sérülésekkel ért földet. Még élve szállították a sümegegi kórházba, ahol azonban meghalt. Molnár László hadnagy Káld felett ugrott ki égő gépéből, s szintén ereszkedés közben kapott halálos lövéseket. Érdekfeszítően írta le az eseményeket a 101/3. század egyik pilótája, Tobak Tibor repülő hadnagy:

¹⁸ L. a 6 és 10. jegyzetet.

„8000 métert Győr magasságában elértük, amikor a Párductól (ez volt a nap folyamán a földi irányító központ fedőneve. — V.D.Cs.) új parancs érkezett: feladatunk a német nehézvadászok biztosítása! A németek már látnak minket, jelezte a Párduc, mert nem voltunk (ti. a németekkel) azonos sávra hangolva... Laci (Molnár László hadnagy. — V.D.Cs.) nagy bal ívben a Balaton irányába repülő németek mögé kanyarította kised csapatunkat. Alattunk voltak a németek cca 6000 és 7000 között... Hát ezek a nehéz vadászok éppen olyan G—6-osok voltak, mint mi, csak három ágyús kivételben, póttankkal, század ékalakzatban és pontosan tizenketten. Kétszer is megszámláltam őket. A Balaton keszthelyi sarkánál járhattunk, amikor a magasságunkat szépen veszítve, lekeveredtünk 6000 m-re, és valaki beleordított a rádióba: »földrőlünk kondenzek!« A kondenzeket én is észrevettem, amikor a németek ÉNy-i irányba fordultak, mi utánuk és a Nap pontosan mögöttünk. Közben a rádióban: »földrőlünk Mustangok!« Laci: »Párduc, azonnal kérek engedélyt emelkedni és szembefordulni! Mustangok felettünk! Értesítsék a németeket! Összes Pumák! Póttankot ledobni! Géppuskákat, gépágyúkat bekapcsolni!« A másodpercek percekeknek tűntek. A németek, mintha iskolát repülnének. Most már elfajult a szöveg: »a pifkék (ti. a németek) nem látják az amikat!...« Drámai volt a hangulat, de csak a három parancsnok beszélt. Főleg Laci. Legalább négyszer kért parancsot a kiválásra és a szembefordulásra. A válasz mindig az volt, hogy azok nem Mustangok, hanem német felderítő gépek. Parancsot végrehajtani, a német egységet biztosítani! (...) Molnár Laci úgy rávágta a »not« (szükség V.D.Cs.) teljesítményt, hogy jó 50 méterre elmaradtam tőle (Tobak Tibor hadnagy Molnár László hadnagy géppárja volt — V.D.Cs.), de ezt a távolságot már tartottam. A németek előttünk repültek, még mindig póttankokkal kb. 600 méterre és 100—200 m-rel alacsonyabban. Laci melléjük akart repülni, és a parancsot a végsőig teljesítve, jelezni akarta a Mustangokat. Már közelebb voltam a németekhez, Laci még közelebb, és ekkor Laci billegni kezdett, és rövid sorozatokat lőtt a németek elé, hogy vegyék észre magukat. Ebben a pillanatban apró villanásokat láttam Laci gépének törzsén, és kis füstpamacsokat. Laci gépe kissé felhúzott, majd élesen jobbra bedőlve, a föld felé húzott fehér és fekete, egyre növekvő füstöt húzva maga után. (De nem lánggal égett.) És ekkor tűztenger hátulról. Egy kockás mintázatú farokrész, csillogó géptest, jellegzetes hassal, jobbra tőlem 10 méterrel és legalább 80—100 km/óra, sebességgel túlló rajtam. Ez lőtte le Lacit, villan belém a felismerés, hátra se nézek és látom, hogy beszalad a revikörömbbe! Nincs messzebb 50 méternél, minden fegyverből tűz! Még hozzá más is lő, látom a sok találatot és a Messerek nyomjelzőit, de azt is, mi történt velük. A Mustang nem gyullad ki, de meredeken lefordul, én utána, de már látom, hogy ez bekapta. Alattam elég nagy település, távolabb a Rába. Jánosházától DNy-ra vagyok, és ekkor fényjelző lövedékek süvitenek el a kabinom mellett. Nem kapok találatot, de botot előre feketedésig, negatív szögben zuhanok és csavarom, lépem a teljes gázzal zuhanó gépet...”

A 101/3. vadászrepülő század bevetési könyve tömören regisztrálta az eseményeket: „Tíz gépből négy nem tért vissza. Főlényes Mustang támadás hátulról. Karátsonyi hadnagy, Nyemecz zászlós, Molnár hadnagy lelőve; Nánási hadnagy benzinhány miatt kényszerleszállt; a visszatért hat gépből kettő javításra szorul a találatok miatt. Karátsonyi hadnagy égési sebeket szenvedett el (a szombathelyi kórházba vitték); Nyemecz zászlós súlyos lövéssérüléssel a sümegei kórházban.” Tobak Tibor fentebb idézett visszaemlékezésében leírta, hogy Tóth Lajos hadnagy (az 1. századtól), majd utána Nánási Kálmán repülőhadnagy egymást követően egy grófi kastély parkjában hajtottak végre kényszerleszállást.¹⁹

¹⁹ L. a 10. jegyzetet; „A Kék—11-es”: Az első... 1944. augusztus 7. *Magyar Szárnyak*, XII. évf. 1983. 12. sz. 59—60. o.

Augusztus 8-tól 22-ig a 101/3. vadászrepülő század nem hajtott végre harci bevetést, annak ellenére, hogy a 15. hadászati légi hadsereg változatlan hevességgel támadta a magyarországi célpontokat. Ebben a két hétben a század gépállománya 5 gép volt, majd augusztus 9-én, egy kitérőrepülést követően, a leszálláskor a V—861 jelű gép futóműve becsuklott és a gép megsérült. Augusztus 10—11-én új gépek érkeztek be a győri repülőgépgyárból: Messerschmitt Me—109 G—6 a típusok, melyek a 2 db MG—131-es 13 mm-es nehézgéppuska mellett 1 db MK—108-as 30 mm-es gépágyúval voltak felfegyverezve. Az új gépek a W—021, W—026, W—027, W—029 lajstromjelet kapták. Augusztus 14-én Kenyeriből újabb két gép érkezett, melyek a W—023, W—030 jelzést kapták. Az új gépekkel augusztus 17-én kezdték meg a gyakorlati repüléseket.

Augusztus 20-án délelőtt D—DK—K—Magyarország ellen nagyarányú amerikai légitámadások zajlottak le. A teljesen derült időben 08 óra 50 perckor a 101. honi vadászrepülő osztály mindhárom százada bevetésre kapott parancsot. Ennek során a 101/3. („Drótkefe” fedőnévű) vadászrepülő század volt a vezérszázad nyolc bevethető gépével. A felszállást követően rövidesen a század két gépe műszaki hiba miatt visszatért és leszállt. A bevetés 1 óra 50 percig tartott, de az osztály sem a németekkel, sem az ellenséggel nem találkozott. A bevetési könyv szerint délután is volt még egy bevetés, de találkozás az ellenséggel ekkor sem volt. Augusztus 21-én újabb nagy amerikai légitámadás zajlott le, s a teljesen derült időben, 09 óra 10 perckor a 101. honi vadászrepülő osztály mindhárom százada újra bevetési parancsot kapott. A 101/3. század nyolc géppel szállt fel, de Erdész Károly repülő szakaszvezető — műszaki hiba miatt — a W—023 jelű géppel rövidesen visszatért és leszállt a repülőtéren. Az osztály támadást intézett a hajdúböszörményi repülőteret bombázó amerikai kötelékek ellen. Nánásy Kálmán hadnagy egy B—24 Liberator lelövését jelentette. Ezt azonban utólag — a 27. sz. ezredparancsban (1945. február 5) — nem fogadták el. Augusztus 22-én újra 530 amerikai bombázó és 250 kísérő vadászrepülőgép hatolt be az ország légterébe.²⁰ Délelőtt folyamán — derült időben — csak a 101/3. század hajtott végre bevetést öt géppel (egy azonban műszaki hiba miatt rövidesen visszatért.) A kötelék ellenséggel nem találkozott, s harc nélkül visszatért. A délutáni órákban a század három gépét vetették be repülőterbiztosításra. Délután 13 óra 15 perc körül a köteléket amerikai repülőgépek támadták meg. A század bevetési könyve szerint 13 óra 15 perckor Kiskomárom légterében amerikai vadászgépek lelőtték Kovács Pál őrmestert, aki életét veszítette. Géppárját, Hoy Tibor repülő szakaszvezetőt is megtámadta négy amerikai P—51 Mustang vadászgép. A légi harcban — 13 óra 20 perckor — Hoy szakaszvezető egy B—24 Liberator négymotoros bombázót lelőtt, majd néhány perc múlva a Mustangok őt is lelőtték. Hoy Tibor — sérült gépével — Keszthely közelében kényszerleszállást hajtott végre. A pilóta fej- és válsérülésekkel a keszthelyi kórházba került.

Augusztus 23-tól október 9-ig a 101/3. vadászrepülő század nem hajtott végre harci bevetést, annak ellenére, hogy az amerikai 15. hadászati légi hadsereg a magyarországi célpontokat továbbra is támadta. A század bevetési naplója szerint az amerikai légitámadások alkalmával a 101/3. vadászrepülő század — de a másik két század is — rendszeresen kitérő repüléseket hajtott végre: azaz elhagyták az amerikai bombázástól fenyegetett veszprémi repülőteret. Augusztus 25-én hajtották végre az első ilyen kitérő repülést Várpalota fölé. A felszálláskor Mátyás János őrmester a W—028 jelű géppel bepördült, s a repülőgép 80%-os sérüléseket szenvedett. Augusztus 27-én az egész osztály kitérő repülésre kapott parancsot Várpalota légterébe. A felszálláskor Dániel László hadnagy gépe pördült be, s a W—016 jelű

20 L. az 5. jegyzetet.

gép összetört. Az augusztus 28-i kitérő repülés során baleset nem történt. Augusztus 30-án az amerikai 15. hadászati légi hadsereg 306. vadászrepülő hadosztályának P—51 Mustang kötelékei a nap folyamán több légitámadást hajtottak végre az ország légterében. A 101/3. vadászrepülő század bevetési könyve szerint: „A kis géplétszám miatt bevetésről szó sem lehetett, s mivel ellenséges alacsonyítámadás volt várható, a gépeket (szilánkvédő — V.D.Cs.) karámkokban helyezték el.”

Szeptember 1-jétől az újonnan beérkező pilóták gyakorlórepülései indultak meg. Már az első napon Szűcs tizedes a W—032 jelű géppel hasra szállt és a gépet összetörte. Szeptember 4-én — a borús és szeles időben — folytatódtak a gyakorló repülések: Domján Pál hivatásos repülő törzsőrmester a startnál bepördült és a W—026 jelű gépet összetörte. A szeptember 5-i amerikai légitámadás ideje alatt a 101/3. vadászrepülő század gépeit szilánkvédő karámkba vontatták. Szeptember 8-án újra gyakorló repülések folytak: Domján Pál a startnál újra bepördült, s a W—027 jelű gépet is összetörte. Miután ez néhány nap alatt a második géptörése volt, Heppes Aladár őrnagy, osztályparancsnok Domjánt a további repüléstől letiltotta. Szeptember 10-én a 101/3. vadászrepülő század három új gépet kapott, majd 12-én a szolnoki repülőosztálytól négy újabb gép és hat pilóta érkezett a századhoz. Az új gépek átvetését és berepülését a Repülő Átvételi Bizottság (RÁB) pilótái szeptember 12-én kezdték meg.

A szeptember 13—15—16—17—18—19—20—21—23-i amerikai berepülések alkalmával a századot továbbra sem vetették harcba. A gyakorló repülések még néhány napig folytatódtak: 14-én — leszállás közben — Erdész Károly őrvezető a W—054 jelű géppel átvágódott, a gép összetört, a pilóta könnyebben megsérült. Szeptember 23-tól — az egyre kedvezőtlenebb időjárási viszonyok és a súlyosbodó üzemanyaghiány miatt — a gyakorlórepüléseket leállították. Szeptember 24-én a század hajózoói megkapták a téli repülési ruházatot.

*A 101/3. vadászrepülő század tevékenysége a 101. honi vadászrepülő ezred megalakulásától az amerikai légitámadások befejezéséig
1944. szeptember 26—november 7.*

1944. szeptember 25-én megalakult a 101/II. vadászrepülő osztály 4., 5. és 6. százada Kenyeriben. Ezt követően, szeptember 29-én megszervezték a két osztályt irányító 101. honi vadászrepülő ezred parancsnokságát (parancsnoka Heppes Aladár őrnagy; harcálláspontja: Veszprém).

Szeptember 26-án a 101/3. vadászrepülő század átadta a 101/5. vadászrepülő századnak Nánási Kálmán és Bélaváry Pál hadnagyokat, valamint tizennégy repülőgépszerezőt.

A gyakorló repülések október 4-ig továbbra is szüneteltek. Ezen a napon — október 4-én — az osztály két másik századával egyidejűleg — a század pilótái Balatonalmádiból Veszprémbe — a várban lévő kanonoki palotákba — költöztek. Október 5-től az időjárás jelentősen javult, s a gyakorló repülések folytatódtak.

1944. október 6-án az Arad—Makó közti hídfőkből megindult a szovjet 2. Ukrán Front balszárny-erőinek támadása, a debreceni támadó hadművelet. A szovjet támadó hadművelet támogatására az amerikai XV. vadászrepülő parancsnokságnak négy „Mustang” és három „Lightning” csoportja indított támadássorozatot a magyarországi — elsősorban a dunántúli — célpontok (vasúti és közúti csomópontok, stb.) ellen.

Október 9-től a 101. honi vadászrepülő ezred 101/I. honi vadászrepülő osztályá-

nak mindhárom századát egyidejűleg vetették harcba az amerikai XV. vadászpilóta parancsnokság kötelékei és a szovjet 2. Ukrán Front 5. légi hadseregének bombázó, csata- és vadászpilóta kötelékei ellen.

A szovjet 5. légi hadsereg ellen végrehajtott október 9-i és 10-i bevetések eseményei ismeretlenek. A bevetési napló csak annyit közöl, hogy 9-én a század nyolc gépét vetették harcba délután 14 órakor, majd 10-én a nyolc gépet újra harcbavetették. A bevetés helyét, célját, eredményeit és veszteségeit illetően semmi utalás nem szerepel.

Október 11-én a Szegedet támadó szovjet erők ellen vetették be a 101/3. vadászpilóta század négy gépét: Pávai-Vajna György és Halasi Sándor főhadnagyokat, illetve Huszár András zászlóst és Mátyás Jánost őrmestert. A szovjet csapatlégvédelem tüzében Huszár András zászlós W—021 jelű gépe találatokat kapott és Kistelekenél kényszerleszállást hajtott végre. Október 12-én — derült időjárási viszonyok között — a 101/I. vadászpilóta osztály mindhárom százada Szeged légterében hajtott végre bevetést. A 101/3. századtól Bejczy József főhadnagy, Halasi Sándor főhadnagy, Nánási, Tobak, Dániel, Bélaváry hadnagyok, Mátyás őrmester, Boldizsár szakaszvezető, Sziücs tizedes és Erdész őrzvezető vett részt a bevetésben. Műszaki hiba miatt azonban a bevetés után rövidesen visszafordult és visszatért a veszprémi repülőterre Dániel hadnagy, Mátyás őrmester és Sziücs szakaszvezető. A 101/I. vadászpilóta osztály végrehajtotta bevetését Szeged—Makó légterében, s már hazafelé repültek, mikor a Balaton DK-i légterében váratlan amerikai Mustang támadás érte a kötelékben repülő magyar vadászgépeket. Elsőnek a hátvédet alkotó 101/1. vadászpilóta századot támadták meg: egy magyar vadászgépet lelőttek, viszont a magyar vadászok két Mustangot semmisítettek meg a Balaton felett. Az osztály elővédjét alkotó 101/4. vadászpilóta század már elérte a veszprémi repülőteret és megkezdte leszállását, mikor a Mustangok többszörös rácsapással szétszórták a magyar kötelék centrumát alkotó 101/2. és 101/3. századokat. A 101/3. századból Nánási Kálmán hadnagy W—049 jelű gépe kapott találatokat, s a pilóta Csopaknál (a Kerekedi-öböl nádasaiban — V.D.Cs.) hajtott végre kényszerleszállást. Erdész őrzvezetőt a W—088 jelű géppel Pétfürdő légterében lőtték le. A pilóta a lelővést túlélte. Bélaváry Pál hadnagy W—052 jelű gépét Veszprém felett támadták meg a Mustangok: a találatokat kapott gép a repülőter közelében, a rátóti Nagymezőn zuhant le, pilótája meghalt. Ugyancsak a veszprémi repülőter közelébe n zuhant le a 101/2. század egyik pilótája: Balogh Károly főhadnagy, aki szintén életét veszítette. A Veszprém felett kibontakozó légi harc zűrzavarában a 101/3. vadászpilóta század három gépe átrepülte a Bakonyt, s a pápai repülőteren szállt le. Az amerikai Mustangok a légi harcot követően végiggéppuskázták a veszprémi repülőteret, számos Me—109-es gépet megsemmisítve. A 101/3. századnak ilyen jellegű vesztesége nem volt.²¹

Október 13-án — 10 óra 30 perctől 17 óráig — hétszer volt riadó a veszprémi repülőteren, ami a foglalkozásokat megbénította. Az amerikai légitámadások (Székesfehérvár, Pápa) ellenére a 101/I. vadászpilóta osztályt nem vetették be. Hasonló volt a helyzet másnap is, október 14-én 10 óra 30 perctől 14 óráig riadó volt a repülőteren nagyobb amerikai kötelékek berepülése miatt, de a 101. vadászpilóta ezred I. és II. osztálya (Veszprém és Kenyeri) nem kapott bevetési parancsot, annak ellenére, hogy az amerikai Lightning és Mustang kötelékek a veszprémi repülőter körzetét is támadták.²² A másnapi, október 15-i eseményekről a 101/3. vadászpilóta század bevetési könyve az alábbiakat jegyezte fel: „Idő: derült. Riadó nem volt.

²¹ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 1. sz. ezredparancs (Veszprém, 1944. szept. 30.).

²² Ezekre részletesen: Veress D. Csaba: Veszprém megye és a Szövetséges Hatalmak stratégiai légitámadásai a második világháborúban. *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei*, 15/1980. 195. o.

Kormányzói proklamáció, mely szerint az oroszoktól fegyverszünetet kért. Vörös vezérezredek, a hv. vkf. parancsára a harcot tovább kell folytatni, mert a fegyverszünetet még nem kötötték meg!" (sic!) A bevetési könyv következő napi — október 16-i — bejegyzése szerint : „Az uralmat, illetve az államvezetést Szálasi Ferenc vette át. A harc tovább folyik!” A derült nap folyamán — 11—14 óra között — nagy amerikai kötelékek miatt riadó volt a repülőtéren. Bevetés azonban nem volt. A délután folyamán Halasi főhadnagy, Nánási hadnagy és Huszár zászlós a századnak kiutalt új gépekkel (W—102, W—99, W—94) gyakorlórepüléseket végzett. Október 17-én újra nagy amerikai kötelékek repültek be Ny-Dunántúl légterébe (Nagykanizsa, Szombathely bombázása). A 101/I. vadászrepülő osztály tíz gépét vetették be, köztük a 101/3. század négy gépét (Bejczy főhadnagy, Nánási és Tobak hadnagykok, Szűcs tizedes). Kovács Pál hadnagy a W—76 jelű géppel — az erős oldalszél miatt — bepördült s nem tudott felszállni. Egyébként az osztályból a startnál három gép tört össze. A tíz gép a repülőtér felett körözött 3000 méteren; ellenséget nem láttak és légi harc nem volt. Október 18—19-én többször volt riadó a repülőtéren a Dunántúl légterében tevékenykedő amerikai kötelékek miatt, de bevetésre nem került sor. Hasonló volt a helyzet október 20—21—22—23—24—25—26-án. Október 23-án az osztály századai letették az esküt Szálásira. Október 26-án a 101/3. vadászrepülő századtól a 101/5. vadászrepülő századhoz, Kenyeribe vezényelték Nánási Kálmán hadnagyot, ugyanakkor a 101/3. vadászrepülő századhoz új pilóták érkeztek: Pintér Gyula és Szűcs Lajos hadnagykok, Sűrű Béla zászlós. Az egyre ősziebbre forduló idő — esőzések, köd, felhőzet — miatt a következő napokban egyre kevesebb volt a gyakorló repülés. Október 30-án 09 óra 30 perctől — borús, esős időben — a századnál startkészültséget rendeltek el, de bevetés nem volt. November 1-jén az amerikai kötelékek újabb nagyarányú berepülést hajtottak végre Nyugat-Magyarország légterében. A derült időben a 101/2. és 101/3. századok egy-egy raja repülőtérbiztosítást látott el, de bevetés nem volt. November 2-án — újra csak borult, esős időben — amerikai kötelékek mutatkoztak az ország nyugati légterében. Délután 13 óra 30 perctől startkészültséget rendeltek el, majd a 101/I. vadászrepülő osztálynak alárendelt 101/1. és 101/4. századok bevetést hajtottak végre. A részletek ismeretlenek. A riadó után Halasi főhadnagy Me—109-es gépeket repült át a Veszprémmel szomszédos utankirályszabadjai repülőtérré. (Feltehetően rejtsi célzattal, mert ez a repülőtér még nem működött.) November 4-én — borult időben és szemtelő esőben — Halasi Sándor hadnagy és Hoy Tibor szakaszvezető parancsot kapott, hogy hajtson végre szabad vadászatot a Duna—Tisza közti légtérben, az ott támadó 2. Ukrán Front sávjában. A részletek ismeretlenek. A nap folyamán a 101/3. század megkapta 14. gépét: a W—125 jelű Me—109—G-t. A következő napon, november 4-én — derűs időjárás viszonyok között — a 101/3. század parancsot kapott, hogy egyik rajával hajtson végre szabad vadászatot a 2. Ukrán Front sávjában, Budapest és Szolnok légterében. A bevetési napló szerint: „Indulás: 09 órakor: Bejczy főhadnagy, Boldizsár tizedes, Tobak hadnagy, Huszár zászlós. Ellenséges gépekkel nem találkozottak. Az idő egyre rosszabb. Abonytól D-re heves (ellenséges — V.D.Cs.) légvédelmi tüzet kaptunk. Az első sorozat eltalálta Bejczy főhadnagy gépét, mely égve, meredek szögben zuhant a föld felé; az égés megszűnt, a gép lapos szögben ért földet. Bejczy főhadnagy valószínűleg hősi halált halt.” Bejczy József főhadnagy, a 101/3. vadászrepülő század parancsnoka valóban életét vesztette. Délután az egész 101/I. vadászrepülő osztály szabad vadászatot hajtott végre Budapest légterében, a szovjet 5. légi hadsereg kötelékei ellen. A bevetési napló szerint ellenséges gépekkel nem találkoztak. Visszatéréskor Kovács Pál hadnagy — üzemanyaghiány miatt — a székesfehérvári repülőtéren volt kénytelen leszállni.

November 5-én, vasárnap — derült időben — déli 12 óra után, a 15. hadászati

légi hadsereg mintegy ötszáz gépe repülte át a Dunántúl légterét, Bécs—Floridsdorf körzete ellen hajtvá végre támadást. Déli 12 óra 20 perckor a 101/I. vadászpilótaosztály mind a négy százada (1., 2., 3. és 4. századok) parancsot kapott arra, hogy csatlakozzon a német 8. honi vadászpilótaosztály alegységeihez, s támadják meg az amerikai kötelékeket. A 101/3. század nyolc géppel startolt (Debródy, Tobak, Dániel, Kovács hadnagyok, Domján őrmester, Hoy, Szűcs, Boldizsár szakaszvezetők, Erdész tizedes.) A magyar vadászgépek nagyjából Tapolca légterében támadták meg az amerikai kötelékeket. Tobak Tibor hadnagy visszaemlékezése szerint első lépcsőben a 101/2. vadászpilótaosztály század („Retek”) repült, majd a 101/1. század („Zongora”), s végül a 101/3. század („Drótkefe”). A kötelékek hátrafelé emelkedtek lépcsőzetesen: egymás mögött, átlagosan 500—500 méterrel magasabban az előtte repülő századnál. A kötelékek átlagosan 6000 méteren repültek — alattuk feltűnt a Badacsony, mikor „...Koponya (Fábián József őrmester a 101/2. század élrajától — V.D.Cs.) felszív: »Előttünk bombázók!« Tényleg, másodpercen belül én is látom őket. Délnyugati irányban tartanak hazafelé; mint a halak az akváriumban, egy irányban úsznak. Betöltik az egész látóteret. Alig vagyunk magasabban, mint a felső lépcsőben repülő Boeing B—17-esek... mintha a felénk közelebb eső gépek azok lennének; de azután látom a kettős vezérsíkokat, tehát Liberátorok! Van amelyik sötét, van amelyik csillog. Úgy érzem, mintha halotti csendben lopakodnánk, pedig teljes gázzal repülünk. A rádióban kegyetlen hangzavar. »Póttankot ledobni!« Dobom is, vagyis csak dobnám, mert újabb öröm: nem megy le! ... Az amerikai gépek nőnek, a másodpercek negyedóráknak tűnnek! A rádió serceg, zörög, veszi a géppuskák és az ágyútűz impulzusait. Töredékszavak... »Vigyázz, Mustangok!« — hallom ki a zúrzavarból. Talán 1200—1500 méterre az első Liberator ezüst teste. Majdnem 100 méterrel vagyok elmaradva a vonaltól, így jól látom, hogy a Messzerek orra lángolni kezd: rövid, majd hosszabb sorozatok. A hárommentis (ti. a 30 mm-es gépágyú — V.D.Cs.) akkora lángot vet, mint egy lángszóró... Lövök mindkét géppuskából és az ágyúból. Lőporszag a kabinban, a 30 mm-es ágyú zárszerkezete a lábam között dörren ütemesen. Mellettem fényes csíkok, hátulról! Mustangok! (...) Már zuhanok két Liberator között, keservesen trimmelek, a póttank rettenetes teher! ...Majdnem függőlegesen zuhanok... Amint hátranézek, fölöttem, mint a karácsonyfadíszek, lógnak fejjel lefelé a Mustangok. Három biztosan van belőlük. Olyanok, mint a csillagszórók, csak a csillagokat felém szórják; szerencsére nem találnak... 80 fokos szögben esem ki a felhőből, alattam a Balaton kékes tükre és a keszthelyi öböl.”²³

A légi harcban Debródy hadnagy és Boldizsár László szakaszvezető jelentette egy-egy B—17 Boeing Flying Fortress négymotoros bombázó lelovását. Utólag, igazolások hiányában, mindkét légi győzelmet törölték. Egyedül Domján Pál őrmester légi győzelmét ismerték el, aki 13 óra 25 perckor Zalaszentjakab (Nagykanizsa ÉK) légterében lelőtt egy P—51 Mustang vadászgépet.²⁴ Néhány perccel később Domján Pált is lelőtték az amerikai vadászgépek, de ő ejtőernyővel kiugrott és sikeresen földet ért. Dániel László hadnagyot is hosszú ideig üldözte egy Mustang, s bár több találatot kapott, sikerült Tapolcán kerékre kényszerleszállnia. A légi harcban a 101/I. vadászpilótaosztályból négy magyar pilóta halt meg; közülük a 101/3. vadászpilótaosztálytól Hoy Tibor szakaszvezető veszítette életét Kaposvár légterében. Mire a 101/3. század megmaradt öt gépe visszatért a veszprémi repülőtérre, Debródy György hadnagyot már kinevezési parancs várta: az előző napon meghalt Bejczy József főhadnagy (halála után századossá kinevezve) utódjául a 101/3. vadászpilótaosztály parancsnokává nevezték ki.

²³ „A Kék—11-es”: Elmarad az ebéd. 1944. november 5. *Magyar Szárnyak*, XV. évf. 1986. 15. sz. 44. o.

²⁴ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 31. sz. ezredparancs (1945. II. 11.); Légigyőzelmek törülése igazolások hiányában; 1. sz. légierőparancs (1945. I. 8.).

November 6-án — borús, párás légköri viszonyok mellett — a délelőtti órákban újra nagy amerikai kötelékek repültek be az ország nyugati légterébe. Délelőtt 10 óra 50 perckor a 101/I. vadászrepülő osztály mind a négy százada — német vadász-kötelékekkel együtt — bevetési parancsot kapott. A bevetési napló leírása szerint: „Szórványos esetektől eltekintve, légi harc nem volt. Kovács hadnagy üzemanyag-hiány miatt Budaörsön kényszerleszállt, Nagy Lajos rep. hdgy. pedig (Székesfehérvár) Sóstón. A gépek nem sérültek meg.” November 7-én délelőtt újra amerikai légítámadások zajlottak le, s a 101/I. vadászrepülő osztály egy részét bevetették ellenük. A 101/3. század ebben nem vett részt. A nap folyamán a század öt új repülőgépet kapott, melyeket W—132, W—135, W—137 és W—142 lajstromjellel soroltak be a század gépállományába.

Harcban a szovjet 17. légi hadsereg kötelékeivel

1944. november 7-tel befejeződött a 101. honi vadászrepülő ezred harctevékenysége az amerikai 15. hadászati légi hadsereggel. November 7—8-án a 2. Ukrán Front erői már Budapest alatt álltak, s a nap folyamán a 3. Ukrán Front hadseregei is megkezdték átkelésüket a Dunán Mohácstól délre. A Dunántúlon kibontakozó szovjet támadást a 3. Ukrán Frontnak alárendelt 17. légi hadsereg 3. vegyes csatarepülő hadtestének vadász és csatarepülő hadosztályai, valamint a 244. bombázó és 262. éjszakai bombázórepülő hadosztályok támogatták. A harcolva hátráló 6. német és 3. magyar hadsereget a 4. német légiflotta két hadteste: az I. repülő hadtest (Pápa) és a II. repülő hadtest (Szombathely), valamint az alárendeltségükbe tartozó 102. magyar repülő dandár támogatta. Annak ellenére, hogy a 101. honi vadászrepülő ezred továbbra is a 8. német honi vadászrepülő hadosztály alárendeltségében maradt, a 101. honi vadászrepülő ezredet is a szovjet légi hadsereg és szárazföldi erők ellen vetették harcba.

November 8-án — derült, tiszta időben — harci bevetésre nem került sor. A 101/3. vadászrepülő század az előző napon kapott öt új gép berepülését végezte. Ezen a napon érkezett Veszprém megyébe a német 52/II. vadászrepülő osztály (a 8. német honi vadászrepülő hadosztály alárendeltségében), ugyancsak Me—109 G típusú gépekkel. November 9-én — a borús, esős időjárás miatt — repülés nem volt, s a 101. honi vadászrepülő ezred parancsnoksága bajtársi összejövetelt rendezett a német vadászosztály hajózoíval. November 10-én a kedvezőtlen időjárás miatt továbbra sem volt repülés, s csak 11-én folytatták a 101/3. század új gépeinek berepülését. A nap folyamán a század a W—103 jelű gép helyett újat kapott: a W—131-est. November 12-én — a változatlanul kedvezőtlen időjárási viszonyok miatt — repülés nem volt. November 13-ra kiderült az idő, s a 101/I. vadászrepülő osztály parancsot kapott, hogy hajtson végre bevetést a szovjet csapatok ellen Budapest K—DK légterében. A bevetésben csak a 101/1. és 101/2. század vett részt. A 101/1. század keretében a bevetésben részt vett Halasi Sándor főhadnagy, aki egy szovjet Jak—9-es lelövését jelentette, ezt azonban utólag nem ismerték el. Egyidejűleg az 1. és 2. század további négy Jak—9-es lelövését igazolta Tápiószéle és Jászkisér légterében.²⁵ Ezekkel a légi győzelmekkel a 101/I. vadászrepülő osztály elérte a 100. légi győzelmet, melynek alkalmából a 101. vadászrepülő ezred parancsnoka, Heppes Aladár őrnagy és a 101/I. vadászrepülő osztály parancsnoka, Scholtz Miklós százados — a veszprémi Korona Étteremben — november 13-án este bajtársi vacsorát rendezett, melyre meghívták az 52/II. német vadászrepülő osztály pilótáit is. Bár a század

²⁵ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 31. sz. ezredparancs (1945. II. 11.); 1. sz. légierőparancs (1945. I. 8.).

bevetési könyve erről nem tett említést — a bajtársi vacsora botrányba fulladt. Ugyanis a magyar repülőtisztok vacsora közben és után otthagyták a német vendégeket. Heppes őrnagy ezredparancsnok — 1944. december 5-én kiadott 6. sz. ezredparancsában — felháborodottan írta: „Noha az ültetésnél külön gondot fordítottam arra, hogy a magyarok és németek közösen üljenek, a vacsora végefelé előfordult többször, hogy egész asztalorokból a magyarok eltűntek, s csak a német vendégek maradtak ott szomszédok nélkül. Ez egész egyszerűen: közönséges szemtelenség!”²⁶

1944. november 15—30. között hiányoznak a bejegyzések a 101/3. vadászrepülő század bevetési naplójából. Így a század tevékenységét más forrásokból rekonstruálhatjuk csak. November 14—15-én — a borús, esős időjárás miatt — bevetések nem voltak. Másnap, november 16-án a 101/I. vadászrepülő osztály 101/1. és 101/3. vadászrepülő századait újra harcra vetették a Budapeستől K—DK-re támadó szovjet erők ellen. A 101/3. századból két raj indult szabad vadászatra Budapest és Jászberény légterébe. Az egyik raj a Debrődy György hadnagy és Nagy Lajos hadnagy, valamint a Tobak Tibor hadnagy és Pintér Gyula hadnagy géppárokából állt. Jászberény felett 6000 méteren egy szovjet La—5-ös vadászkötéllel csapott össze. A Debrődy—Nagy géppár szemből támadta a szovjet köteléket: Debrődy gépágyútűzében az egyik La—5-ös több találatot kaphatott, mert hirtelen lefordult és égre zuhanni kezdett a föld felé Jászberény DK légterében. A Tobak—Pintér géppár is a szovjet kötelék közé került: először Tobak hadnagy nyitott tüzet, a La—5-ös pilótája elkapta a gépét, s ezzel Pintér gépe elé került, akinek gépágyúsorozata lelőtte a szovjet vadászgépet. A raj tovább repült Hatvan irányába, mikor egy szovjet Jak—9-es kötelékekkel kerültek szembe. Heves fordulóharc bontakozott ki Nagykáta É légterében. A légi harc fordulói közepette Debrődy és az egyik szovjet pilóta szemből támadott egymásra. Szinte egyszerre nyitottak tüzet: a szovjet Jak—9-es a találatoktól felrobbant, de találatok érték a magyar vadászgépet is: Debrődy hadnagy súlyos haslövést kapott. A november 18-án kiadott 44. sz. ezredparancsban Debrődy hadnagyot eltűntnek nyilvánították. Csak utólag derült ki, hogy Debrődynek sikerült Hatvan mellett kényszerleszállást végrehajtania: azonnal kórházba került és életben maradt. A 101/3. század másik raja is harcra került, s Boldizsár László szakaszvezető jelentette, hogy Jászfelsőszentgyörgynél lelőtt egy La—5-ös szovjet vadászrepülőgépet.²⁷ A súlyosan megsebesült századparancsnok helyett, november 18-án — a 101/1. századtól visszarendelt — Halasi Sándor repülő hadnagyot nevezték ki a 101/3. vadászrepülő század parancsnokává.²⁸

A november 19-i nagy amerikai vadászbombázó támadássorozat alkalmával — bár a támadó Mustang és Lightning kötelékek a veszprémi repülőter közvetlen körzetét is támadták — a 101/I. vadászrepülő osztály bevetést nem hajtott végre. A nap egyetlen eseménye volt, hogy a délutáni gyakorlórepülés során Pintér Gyula hadnagy a W—135 jelű géppel sikertelen kényszerleszállást hajtott végre a repülőter közepében, Gyulafrátótnál: a gép összetört és a pilóta súlyosan megsebesült. November 20-án tizenegy amerikai Lightning hajtott végre zuhanóbombázó támadást a Veszprém—Jutas pályaudvar ellen (néhány száz méterre a veszprémi repülőterétől), s 21-én román Heinkel He—111-es bombázók támadták a székesfehérvári repülőteret: a 101/I. vadászrepülőosztály bevetésére nem került sor.

December 1—2-án sem hajtott végre bevetést az osztály, illetve a 101/3. század. December 3-án szintén nem volt repülés. Mivel a nap folyamán a 3. Ukrán Front 4.

²⁶ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 6. sz. ezredparancs (1944. dec. 5.).

²⁷ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: Kimutatás az 1944. VI. 16. és XII. 21-ike közötti időben aratott és még nem igazolt légigyőzelmekről.; Vegyes parancsok. 13. sz. légierőparancs (1945. II. 19.); *Gádí Gyula*: Hadszintér a felhők között. *Magyar Szárnyak*, XIII. évf. 1984. 13. sz. 32. o.

²⁸ HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 44. sz. ezredparancs (1944. nov. 18.).

gárdahadserege elérte Siófokot, a 101/I. vadászrepülő osztály mindhárom százada parancsot kapott az anyagok összecsomagolására. Egyúttal elrendelték, hogy másnap minden hajózó legyen készütségi helyzetben! Másnap, december 4-én, hétfőn — borús, párás időjárási viszonyok között — a 101/I. vadászrepülő osztály mindhárom százada parancsot kapott, hogy hajtson végre alacsonytámadást a Siófok és Kaposvár között felvonuló szovjet erők — elsősorban a tartalékban összpontosított 5. gárdalovashadtest — ellen. Déli 12 óra 30 perckor a 101/3. vadászrepülő századtól hat gép startolt: Halasi főhadnagy századparancsnok, Tobak és Szőcs hadnagyok, Domján őrmester, Boldizsár és Pozsonyi szakaszvezetők. Miután a startnál Szőcs hadnagy gépe motorhiba miatt felszállásra alkalmatlanná vált, a 101/1. századtól Benkő Lajos hadnagyot vezényelték bevetésre. A hat gépből álló kötelék a Balatontól délre, Andocs községben egy kb. húsz gépkocsiból álló szovjet oszlopot derített fel. Az alacsonytámadásban lezúduló gépek gépágyútüze a gépkocsik zömét szétlőtte, felgyújtotta. A szovjet gyalogság tüzében Halasi főhadnagy gépe találatokat kapott, de komolyabb sérülés nem történt. A bevetés egy óráig tartott, s minden gép visszatért támaszpontjára.

A nap folyamán megkezdődött az osztály — és a század — nehézanyagának vasúti berakodása. December 5-én — a borús időjárás ellenére — délután 13 óra 55 perctől 14 óra 55 percig egy rajt (Halasi főhadnagy, Huszár zászlós, Boldizsár és Pozsonyi szakaszvezetők) vetettek be német zuhanóbombázók védelmére, melyek Ercsinél az átkelő szovjet csapatokat bombázták. Légi harc nem volt, minden gép épségben visszatért. A század nehéz anyagának berakodása megtörtént, de csak 7-én indult el a vasúti szerelvény Kenyeribe. A 101/3. századnál mindössze a bevetésnél legszükségesebb anyag és legénység maradt.

December 8-tól súlyos harcok bontakoztak ki a Velencei tó és a Duna között: az Ercsinél átkelt szovjet 46. hadsereg megkezdte felzárkózását a Margit-vonal Kápolnásnyék—Érd közti szakaszára. December 8-án — borús, felhős időben — a 101/I. vadászrepülő osztály több egymást követő bevetést hajtott végre. A 101/3. század kétszer került alkalmazásra. Az első bevetésnél négy gép indult 10 óra 20 perckor (Halasi főhadnagy, Boldizsár szakaszvezető, Szőcs hadnagy és Pozsonyi szakaszvezető). A raj szabad vadászatot hajtott végre minden esemény nélkül, s 11 óra 25 perckor sikeresen visszatértek. A második bevetést 13 órakor indították négy géppel (Halasi főhadnagy, Tobak hadnagy, Huszár zászlós, Boldizsár szakaszvezető). Légi harc nem volt, a raj német páncélosok (a 8. német páncélosadosztály — V.D.Cs.) gyülekezését biztosította a Velencei-tó térségében.

December 9-én — borult időben — a 101/3. század egyik raja 14 óra 10 perckor szabad vadászatra és légtérbiztosításra kapott parancsot. A négy gép (Halasi főhadnagy, Boldizsár szakaszvezető, Tobak hadnagy, Huszár zászlós) 4—5 szovjet Jak—9-es vadászgéppel találkozott, de a szovjet kötelék kitért a harc elől. Délután szovjet Il—2-es csatarepülőgépek támadták a — repülőtértől néhány száz méterre lévő — jutasi pályaudvart, különösebb eredmény nélkül. Másnap, 10-én a köd és az eső miatt bevetés nem volt. A következő napon, december 11-én az idő kiderült, s a 101/3. század a délutáni órákban két bevetést hajtott végre. Déli 12 óra 30 perckor egy raj négy gépe indult szabad vadászatra a Székesfehérvár—Budapest légtérbe. Légi harc nem volt. A második bevetésnél — 15 óra 30 perctől — egy raj arra kapott parancsot, hogy egy — Nagytétény térségét bombázó — német Heinkel He—111-es köteléket biztosítson. Halasi főhadnagy és Tobak hadnagy felzárkózott a német bombázókra, Huszár zászlós azonban későn szállt fel, nem találta meg a bombázókat, s visszatért a repülőtérré. A kötelék harc nélkül tért vissza. December 12—13 bevetés nélkül telt el. December 14-én — a felhős, párás időben — a 101/3. század reptérvédelmi készütségekben volt. Délelőtt 9—10 óra között az egyik rajt — Halasi fő-

hadnagy, Tobak és Dániel hadnagyok, Domján őrmester, Szűcs szakaszvezető — riadóstarttal vetették harcba szovjet II—2-es csatarepülőgépek ellen. A raj az el-
lenséget nem találta meg. Ugyanezt a rajt 11 óra 10 perckor riadóstarttal újra beve-
tették, ismét eredménytelenül.

December 15—19 között eseménytelenül teltek a napok. December 17-én a 101/3.
századhoz új pilóta — Fuszek Rezső hadnagy — vonult be. December 20-án meg-
indult — a Velencei-tó két oldalán — a szovjet 4. gárdahadsereg és a 46. hadsereg
támadása a Margit-vonal áttörésére és Budapest nyugati irányú átkarolására. A nap
folyamán a század háromszor — 07,55—08,40, 09,15—09,35 és 10,40—11,45 órákor —
kapott bevetési parancsot. A rajerőkkel végrehajtott bevetések eredménytelenek
voltak, szovjet kötelékekkel nem találkoztak. December 21-én a 101/3. század reggel
7 órától startkészültségben volt, s a nap folyamán kétszer hajtott végre szabad
vadászatot Várpalota, Balaton és Székesfehérvár légterében. Az első bevetésnél
— 10 óra 15 perc után — Pozsonyi szakaszvezető a W—137 jelű géppel üzemanyag-
hiány miatt kényszerleszállt. December 22-én 13 órákor a 101/I. vadászrepülő osztály
utasítást kapott arra, hogy hajtson végre vadászbombázó feladatokat is a támadó
szovjet erők ellen. A parancs kiadásakor az egyik raj — Tobak hadnagy, Boldizsár
szakaszvezető, Fuszek hadnagy, Halasi főhadnagy — 12 óra 35 perctől 14 óra 40
percig riadóstarttal kapott bevetési feladatot. Székesfehérvár légterében szovjet
II—2-es csata- és Jak—9-es vadászrepülőgépekkel kerültek szembe. Az össze-
csapásban Tobak hadnagy egy II—2-est és egy Jak—9-est lelőtt, de a W—131 jelű
magyar vadászgépet is több találat érte, s Tobak hadnagy bal kezén és bal lábán
megsebesült egy Jak—9-es szovjet vadászgép gépfegyvertüzében.

A Székesfehérvár térségében kibontakozó szovjet áttörés ellen — a 4. német légi-
flotta és 102. magyar repülődandár kötelékei mellett — szinte naponta vetették be
a 101. vadászrepülő ezred I. és II. osztályait. December 23-án 10 óra 40 perctől újra
bevetették a 101/3. vadászrepülő század egyik raját — német zuhanóbombázók vé-
delmére — Vál légterében. Másnap, 24-én 09,40—10,40 óra között — Székesfehér-
vártól ÉNy-ra előnyomuló szovjet páncélosokat támadó — német zuhanóbombázó-
kat támogattak. Déli 12 órákor egy másik raj riadóstarttal Székesfehérvár—Érd
légterébe repült szabad vadászatra. Mindkét bevetés eseménytelen volt. December
25-én 13 óra 35 perctől egymást követően két raj indult riadóstarttal. Míg az első
raj eseménytelenül tért vissza, a 14 órákor — német zuhanóbombázók biztosítására
bevetett raj Bicske légterében hat IAR—38 típusú román vadászgéppel került
szembe. Halasi főhadnagy gépágyútüzében az egyik román gép találatokat kapott,
s Bicskénél lezuhant.²⁹ Minden valószínűség szerint ez volt az egyetlen magyar légi
győzelem román gép ellen a háború alatt. Valószínűleg Halasi W—125 jelű gépe is
megsérülhetett, mert a veszprémi repülőtéren való leszállásakor a jobb futója nem
jött ki, s ezért hasra szállt. A délután folyamán a század megkapta a W—181 jelű
új repülőgépet. December 26—31 között — a nagy köd miatt — bevetés nem volt.
Miután a szovjet csapatok Várpalotától keletre harcoltak (mintegy 20 km-re a vesz-
prémi repülőtértől), december 28-án elrendelték a II. fokú riadót, felkészültek egy
3 órás áttelepülésre és az itt maradó anyag felrobbantására. Másnap, 29-én a 101/3.
század egész nap ülőkészültségben volt, de bevetésre nem került sor. A nap folyamán a
század ismét új gépeket kapott: a W—182 és W—183 jelű Me—109 G mintájú
vadászgépeket.

²⁹ Uo. 62/5. sz. ezredparancs. (1945. ápr. 19.); Vö.: *Guál Gyula*: Hadszintér a felhők között. I. m. 34. o.

*Légi tevékenység a német „Konrad” fedőnevű ellencsapások időszakában,
valamint az azt követő szovjet ellentámadás idején
1945. január 1—február 13.*

1945. január 1-jétől a 6. német hadsereg erői sorozatos ellencsapásokkal igyekeztek áttörni a Budapestet nyugatról körülzáró szovjet 4. gárdahadsereg védelmi vonalain. A 4. német légiflotta és 102. magyar repülődandár kötelékei mellett a 101. vadászpilóta ezred két osztályát is sorozatosan harcra vetették. Január 1-jén az erős havazás és szél miatt nem volt bevetés; 2-án délután 14 óra 35 perckor a 101/3. század egy raját Budapest ÉK légterébe vezényelték szabad vadászatra — minden eredmény nélkül. Január 3-án is egymást követték a — szabad vadászati feladatú — bevetések Budapest légterében. Egyik bevetés sem járt eredménnyel, s csak a 3. bevetésnél — 13 óra körül — találkozott a Halasi—Bernardt géppár 30 szovjet Boston bombázóval és 15 db La—5-ös vadászgéppel: a magyar géppár természetesen kitért a légi harc elől. Ugyanakkor az 1. bevetésről — 09 óra körül — Boldizsár László szakaszvezető nem tért vissza a repülőtérrre, hanem a Nagyvázsöny melletti Vöröstó községnél kényszerleszállást hajtott végre. A 3. bevetésnél — 12 óra 30 perc körül — Szőcs hadnagy gépének kerékgumija kipukkadt és nem tudott felszállni; Erdész szakaszvezető pedig felszállás után nem találta meg kötelékét. A 4. bevetésnél — 13 óra 25 perckor — az elstartolt három gép közül kettő (Domján őrmester és Szűcs szakaszvezető gépei) bepördült, s a W—181 jelű gép annyira összetört, hogy le kellett írni a létszámból. A legsúlyosabb szerencsétlenség késő délután történt: Fuszek Rezső hadnagy Kenyeriből Veszprémbe repülte át a W—158 jelű gépet. Leszállásnál a gép szárnya elkapta az iránymérő épület kéményét, hátára esett, s a súlyosan megsérült pilóta 18 órakor a veszprémi kórházban meghalt. Másnap, január 4-én a szabad vadászati bevetések tovább folytatódtak. A délelőtt 10 óra 15 perckor indított hat gép közül a Szőts hadnagy — Domján őrmester géppár légi harcra keveredett szovjet vadászokkal, kölcsönösen eredménytelenül. Visszatéréskor Huszár zászlós W—101 jelű gépe bepördült, s a gép összetört. Déli 12 óra után egymást követően két géppár indult német zuhanóbombázók védelmére. Az első géppár eseménytelenül tért vissza, a másik géppár (Huszár zászlós és Pozsonyi szakaszvezető) nem találta meg a zuhanóbombázókat. Az utolsó — 14 óra 30 perckor indított — géppár közül leszálláskor Domján őrmester W—78 jelű gépe bepördült és összetört. Január 5—6—7-én a nagy köd miatt eseménytelen napok voltak. Január 8-án a 101/3. század három — szabad vadászati jellegű bevetést hajtott végre. Az első bevetésnél — 10 óra 15 perc után — a felszálló hét gép Székesfehérvár ÉK légterében szovjet vadászokkal csapott össze: Dániel hadnagy egy La—5-öst lelőtt. A másik két bevetés — Budapest, illetve Bicske légterében — eseménytelenül telt el. Január 9—10-én a nagy havazás miatt bevetés nem volt. A két nap folyamán a 101/3. vadászpilóta század gépállománya 7 db Me—109-esből és egy Levente-típusú futárrepülőgépből állt. Miután a W—106 és W—139 jelű gépek műhelyben voltak, csak öt gép volt bevethető állapotban.

Január 11-én a német „Konrad—II” fedőnevű felmentési kísérlet legsúlyosabb harcai Zámolynál dúltak: itt vetették be délelőtt 10,20 és 11,30 óra között a század négy gépét. Zámoly felett a raj húsz szovjet Jak—9-es vadással került harcra. Huszár András zászlós egy Jak—9-est lelőtt; Erdész Károly szakaszvezető pedig W—182 jelű gépével 10 óra 50 perckor Zámoly légterében eltűnt. A másik két bevetés — 12,30 és 13,03, majd 15,15 és 15,16 óra között Budapest, Zámoly, illetve a Balaton D-i légterében — a sűrű köd és ólmoseső miatt — eseménytelenül és eredménytelenül zárult. A nap végén a század gépállománya 6 db Me—109-es vadászgép és egy Levente futárgép volt; azonban csak 3 db Me—109-es volt bevethető állapotban.

Január 12-én és 13-án a nagy köd miatt bevetésre nem került sor. Január 13-án két új pilóta vonult be a századhoz: Orosz Attila és Gáspárfalvi hadnagyok. Egyébként a századparancsnok tiszti kiképzésre javasolta a századtól Szomorú László hivatásos törzsőrmestert, Domján Pál őrmestert, Pozsonyi Nándor, Szűcs Ferenc és Boldizsár László szakaszvezetőket.

Január 14-én 11 óra 40 perctől a század négy gépe szállt fel Zsámbék légterébe szabad vadászatra, majd saját páncélosok támogatására, délután pedig 14,25 órától egy raj bombázókat biztosított. Január 15-én, hétfőn — ködös időben — hosszú idő után újra amerikai gépek jelentek meg a Dunántúl légterében. Délután 13 óra 50 perckor riadóstarttal indították Huszár zászlóst, Dániel és Szűcs hadnagyokat, valamint Domján őrmestert egy B—17 Boeing Flying Fortress négymotoros bombázó után. A felszálláskor Huszár zászlós W—139 jelű gépének leesett a kabintetője, s vissza kellett fordulnia. Egyébként az amerikai bombázót nem érték el. Mivel a légterben Mustang vadászgépek is megjelentek, a raj visszatérési és leszállási parancsot kapott. A nap folyamán a 101/3. vadászrepülő század gépállománya 9 db Me—109-es és egy Levente futárgép volt; ebből bevethető 6 db Me—109-es (Kenyeriben volt a W—180, 184, 190 jelű gép); hajózó állomány: 15 fő (11 tiszt és 4 legénységi állományú), ebből bevethető: 6 fő (kilencen betegek voltak.)

Január 15-tel jelentős változások zajlottak le a 101/3. század felsőbb vezetésében: a 101. vadászrepülő ezred eddigi I. és II. osztálya mellé felállították — a 102. magyar vadászrepülő osztályból — a III. osztályt. Az így felállított ezredet a német 76. vadászrepülő ezred parancsnoksága alá rendelték. Az ezred közvetlen felettese a magyar 102. repülő dandár volt, ez viszont az I. német repülő hadtestnek, illetve azon keresztül a 4. német légiflottának volt alárendelve.

Annak ellenére, hogy a német „Konrad—I” és „Konrad—II” ellencsapások elakadtak, a német alárendeltségbe került 101. vadászrepülő ezredet további bevetésekre utasították. Január 16-án két egymást követő bevetést hajtott végre a 101/3. század. Az első szabad vadászatra bevetett három gép (10,30—11,40 óra között) eredménytelenül tért vissza Székesfehérvár—Budapest légteréből. A 14 óra 45 perckor bevetett második raj (Szóts hadnagy, Domján őrmester, Buday szakaszvezető, Nagy hadnagy) a Velencei-tó déli légterében szovjet vadászokkal került légi harcba. Szóts hadnagy és Buday szakaszvezető a harc során egy-egy Jak—9-est lelőtt. Január 17-én bevetés nem volt.

Január 18-án a 6. német hadsereg — a Várpalota—Balatonakarattyva vonalról — megindította a „Konrad—III” ellencsapást Budapest felmentésére. A nap folyamán — az alacsony felhőzet és párás légköri viszonyok ellenére — a 101/3. század (együtt más kötelékekkel) négy szabad vadászat jellegű bevetést hajtott végre géppárokban, két-két géppel. Az első bevetésnél — 09—10 óra között — a Székesfehérvár légterben portyázó Halasi—Huszár géppárból Huszár zászlós gépe szovjet gyalogsági puska találatot kapott. A többi bevetés eseménytelenül zajlott le. Január 18-án a 4. német légiflotta parancsnoka, Deschloch repülővezérezredes látogatást tett a veszprémi repülőtéren, megszemlélte az osztályt, majd kijelentette: a 101. vadászrepülő ezred minden tagjára a legnagyobb mértékben számít a további harcok folyamán.

Január 19-én folytatódtek a géppárban végrehajtott szabad vadászatok. Január 19—20—21-én jelentősebb esemény nem történt. Január 22-én 10 óra 30 és 11 óra 40 perc között az egyik raj (Dániel és Orosz hadnagyok, Domján őrmester és Szűcs szakaszvezető) Budapest felett légi harcot vívott — kölcsönösen eredmény nélkül — néhány szovjet Jak—9-essel. A pilóták visszatérésük után jelentették: az Országház és a budai vár lángokban állott! Január 23-án a század három bevetést hajtott végre

Ercsi, Lovasberény, majd Budapest légterében — eredmény nélkül. A 14 óra 17 perckor indított 3. bevetéskor — az Orosz—Domján géppárból — a W—139 jelű géppel repülő Domján Pál törzsszermester a bevetésből nem tért vissza, feltehetően Ősítől délre lelőtték. Január 24—26 az erős havazás miatt repülés nem volt. Január 25-én délelőtt a veszprémi repülőtéren szemlét tartott Beregfy Károly vezérezredes honvédelmi miniszter és Szirmay Aladár vezérőrnagy a 102. repülődandár parancsnoka. Miután megszemlélték a 101/I. és 101/III. vadászrepülő osztályokat, kitüntetések osztottak ki. A 101/3. századtól a század parancsnoka, Halasi Sándor főhadnagy megkapta a Magyar Koronás Bronz Érdemrendet a kardokkal.

1945. január 26-ra a „Konrad—III” fedőnevű német ellencsapás is kudarcot valtott, s 27-én Budapest DNY-i térségéből megindult a szovjet 4. gárdahadsereg ellentámadása. A súlyos helyzet miatt — a rendkívül zord időjárás: hófúvás és 100 km/órás szélvihar ellenére — harcba vetették a 101. vadászrepülő ezredet is. Január 27-én délután 15 óra 30 perckor a 101/3. század öt gépe is bevetésre került Baracska légterében. Azonban a felszálló gépek (Dániel hadnagy kivételével) mind visszatértek, mert a gépekre lerakodott jégréteg miatt erős rázást éreztek. Január 28-án kiderült az idő: a század két bevetést hajtott végre Dunaföldvár, illetve Kápolnásnyék légterébe 4—4 géppel, minden eredmény nélkül. Január 29-én újra alkalmatlan volt az időjárás repülésre, de 30-án az idő újra kiderült, s a század három bevetést hajtott végre 2—2 géppel. Az első kettő eredménytelen volt, a harmadik bevetésnél — 15 óra után — Pozsonyi Nándor szakaszvezető Sárossod légterében egy La—5-ös vadászgépet lelőtt. Január 31-től február 3-ig a ködös időjárás miatt bevetések nem voltak. Február 4-én az idő újra kiderült, s a század négy bevetést hajtott végre raj- és géppár erőkkal. A nap folyamán a 101/I. vadászrepülő osztály 23 db új, Messerschmitt Me—109 G—10 U/4. típusú vadászrepülőgépet kapott. Az új típus új formájú kabintetővel és FUG—25 típusú rádióval rendelkezett. Fegyverzete az addigi 1 db MK—108-as 30 mm-es motorgépgyű és a 2 db MG—17-es géppuska mellett kibővült a szárnyak alatti gondolákba szerelt újabb 2 db MK—108-as 30 mm-es gépgyűvel. A motor DB—605 A—S típusú volt.³⁰ A gépekből a 101/3. század a nap folyamán a W—202, W—203, W—204, W—218, W—200, W—203, W—204 jelű vadászrepülőgépeket vette át. A következő napokban, február 5—9 között a borult, ködös időjárás miatt bevetés nem volt. Ezekben a napokban vette át a század a W—175, W—220 jelű gépeket. Február 10-re a század állományában volt 14 db Me—109-es és egy Levante felderítőgép; ezek közül bevethető volt: 10 db Me—109-es. A hajózóok száma 10 fő volt. Több napi szünet után, február 12-én — ködös légköri viszonyok és 6—700 méteres felhőalap mellett — a század újra bevetéseket hajtott végre. Délután 14 óra 10 perckor két raj nyolc gépe szállt fel szabad vadászatra Budapest légterébe. A 2. raj parancsnokának rosszulléte miatt a raj szétszóródott, s Dániel hadnagy Győrben, Frankó hadnagy pedig a W—180 jelű géppel a győri repülőtértől 1 km-re délre hajtott végre kényszerleszállást.

*A 101/3. vadászrepülő század tevékenysége a balatoni védelmi hadművelet időszakában
1945. február 13.—március 15.*

Az 1945. január 27-én megindított szovjet ellentámadás a Dinnyés—Balatonvilágos vonalon leállt, s a szovjet 26. hadsereg ideiglenes védelembe ment át. Március 5-ig helyi jelentőségű harcok bontakoztak ki az említett vonalon. Február 13-án — a ködös, borús idő miatt — bevetés nem volt, másnap — 14-én — a század 8

30 HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai: 29. sz. ezredparancs (1945. II. 9.).

gépe szabad vadászatot vett részt Balatonfőkajár légterében, eredmény nélkül. Február 15-től március 5-ig csak 3 nap volt — eseménytelen — bevetés (II. 20—21—22-én).³¹ Március 3-án — az időjárás változatlanul rossz volt, sőt, hóihar tombolt! — a század gépállománya 13 db Me—109-es vadász- és egy Levente mintájú futár-gépből állt. Bevethető volt 11 db gép (a W—183 és W—138 javítás alatt állt.) A hajók száma 11 fő volt. A nap folyamán a 101/III. vadászrepülő osztályt a 101/I. vadászrepülő osztálynak rendelték alá. Így a 101/9. vadászrepülő század 8 db Me—109-essel és 8 fő hajózával a 101/3. századhoz került beosztásra. A 101/9. század 8 fő szerelőt is hozott magával.

Március 3-án reggel 8 órakor egy kétmotoros szovjet bombázórepülőgép — két vadászgép kíséretében — alacsony támadást hajtott végre a veszprémi repülőter ellen. Károk nem voltak. Jelentősebb volt a kár délután: Gáspárfalvi, Frankó és Orosz hadnagyok parancsot kaptak arra, hogy a W—125, W—142 és W—189 jelű gépeket repüljék át Kenyeribe. A felszálláskor Gáspárfalvi hadnagy a W—189-cel nekigurult egy villanyoszlopnak. A sérülés miatt a gépen szárnyat kellett cserélni. Március 4—5-én nem volt bevetés az erős havazás és szél miatt. Március 6-án, kedden reggel — a Dinnyés—Balatonvilágos arcvonalszakaszon — megindult a német 6.SS páncélos hadsereg „Frühlingserwachen” fedőnevű nagyerejű ellentámadása Dunaföldvár általános irányban. A támadás első napján — a havazás és erős szél miatt — a 101/3. század bevetésben nem vett részt. Március 7-én sem volt bevetés a változatlanul rossz időjárás miatt. A század bevetési naplója a német támadásról megjegyezte: „A megindított támadás csak lassan nyert tért.” A nap folyamán utasítást kapott a század is, hogy a gépek orrát és az oldalkormányt sárgára kell festeni, a régi jelzést a szárnyakról és a törzsről pedig el kellett távolítani.

Március 8-án reggel még havazott, de délutánra az idő kiderült, bár továbbra is is 100 km/órás szél tombolt. Déli 12 óra 50 perckor a 101/3. század 1. raja (Halasi főhadnagy, Szóts hadnagy, Huszár zászlós, Pozsonyi őrmester) parancsot kapott, hogy végezzen szabad vadászatot Székesfehérvár DK légterében (a támadó III. német páncélos hadtest felett. — V.D.Cs.) A raj megtámadott egy 6—8 Jak—9-esből álló szovjet köteléket, majd fordulóharc alakult ki — kölcsönösen eredménytelenül. Délután 13 óra 25 perckor a 101/9. század 1. raja is szabad vadászatra indult: úgyszintén eredménytelenül. A legjelentősebb harcokra március 9-én, pénteken került sor. Reggel még havazott, de délre az idő kiderült, s 11 óra 50 perckor a 101/3. és 9. századok egy kombinált egysége szállt fel: a 3. századtól Dániel, Pintér, Tobak hadnagyok, Szűcs szakaszvezető, a 9. századtól Szénássy főhadnagy, Polányi és Benárd hadnagyok, valamint Rétfalvi szakaszvezető. A start után a 101/3. század raja elszakadt a 9. századétól, s Berhida—Seregélyes légterében — Berhidától D-re — egy vadász kísérettel repülő szovjet Boston bombázóköteléket pillantott meg. A magyar raj Siófok felett érte el a szovjet kötelék magasságát, azonban ekkor a szovjet gépek D-i irányba fordultak. Így a magyar raj Igal fölött támadott: Dániel hadnagy és Szűcs szakaszvezető egy-egy Jak—9-est, Pintér hadnagy pedig egy Bostont lőtt le. A másik raj nem találkozott szovjet kötelékkel. Március 10-e nem volt alkalmas bevetésre, s csak 11-én — viszonylagosan derült időben — került sor újabb bevetésre. Délelőtt 10 óra 50 perckor újra egyidejűleg szállt fel a 3. és 9. század egy-egy raja: a nyolc gép együtt hajtott végre szabad vadászatot Simontornya—Sárosd légterében. A kötelék egy — a német vonalat támadó — szovjet csatarepülőgép-csoportot támadott meg: Dániel hadnagy és Huszár zászlós egy-egy II—2-es csatarepülőgépet lelőtt.

³¹ Február 20-tól már ismert a 101. vadászrepülő ezred teljes bevetési könyve (HL 101. v.rep.e.p.ság. iratai). Így az események rekonstruálása a 101/3. vadászrepülő század és a 101. vadászrepülő ezred bevetési könyveiből történt.

Március 12-én időjárási nehézségek miatt nem volt bevetés, 13-án viszont a 3. és 9. század rajjerejű kötelékei déli 12 órától 17 óra 30 percig öt bevetést hajtottak végre Balatonkiliti—Simontornya, valamint Gárdony—Dinnyés légterében, az ott harcoló német csapatok biztosítására. A bevetések változatlanul és kölcsönösen eredménytelenek voltak. Hasonló volt a helyzet 14-én és 15-én is; a 15-i bevetés alkalmával 14 óra után Halasi főhadnagy gépe két — feltehetően szovjet légvédelmi tüzérségi — találatot kapott, de a gép visszatért repülőterére.

*A 101/3. vadászrepülő század tevékenysége a szovjet bécsi támadó hadművelet időszakában
1945. március 16—április 13.*

A német „Frühlingserwachen” támadó hadművelet teljes kudarca után, 1945. március 16-án, megindult a 2. és 3. Ukrán Front bécsi támadó hadművelete a Dunántúl ÉK-i negyedéből. Az időjárás reggel ködös volt, majd délutánra a köd felszállt, de a légkör párák és felhős maradt. Délután 14 órától az első bevetést a 101/9. század egy rajaajtotta végre, majd 14 óra 30 perctől a 101/3. század egy raja (Dániel, Pintér, Tobak hadnagyok és Szűcs szakaszvezető) kapott parancsot, hogy hajtsanak végre szabad vadászatot Székesfehérvár É légterében, ahol a támadó szovjet 9. gárdahadsereget és 4. gárdahadsereget erős csatarepülőkötelékek támogatták. Az ezred bevetési könyve szerint a magyar raj 15 óra 05 perckor Pátka D légterében megtámadott egy — tíz gépből álló — szovjet csatarepülőgép köteléket. Az első rácsapáskor — 15 óra 17 perckor — Dániel főhadnagy gépágyútüzében az egyik II—2-es a levegőben felrobbant. Ezzel egyidejűleg Pintér hadnagy Kék—1-es gépének ágyútüzében Pátkától D-re égve lezuhant és függőlegesen a földre csapódott a következő II—2-es. Tobak hadnagy Kék—11-es gépének sorozatai 15 óra 10 perckor Székesfehérvár É és Pátka D között találták el a következő II—2-est, melynek farokrésze levált, majd a gép orral a földre csapódott. A március 17-i két bevetés újra eredménytelen volt. Az első bevetés 11 óra 15 perckor, egy, a légtérben megjelenő szovjet Boston kötelék ellen történt, de a 3. és 9. századok kombinált köteléke — hét gép — a szovjet bombázókat nem találta meg a légtérben. Március 18-án továbbra is kombinált kötelékekkel szállt fel a két század. A 4. bevetés alkalmával — 12 óra 45 perckor — csak a 101/3. század egy rajját vetették be riadóstarttal, ugyanis Várpalota felől Veszprém irányában szovjet Boston köteléket észleltek. A startnál Szűcs szakaszvezető rosszullett miatt visszafordult. A csonka raj (Tobak és Pintér hadnagyok, Pozsonyi őrmester) 3—6 ezer méter magasságban portyázott, de a szovjet köteléket nem észlelte. Március 19-én az első bevetést a 9. század egyik raja, a második bevetést pedig — 11 óra 25 perckor — a 101/3. század egy rajaajtotta végre. A raj (Tobak, Pintér és Szóts hadnagyok, Pozsonyi őrmester) Csór légterében eredménytelenül támadott egy — nyolc gépből álló — szovjet csatarepülő köteléket. A bevetés egyetlen eredménye az volt, hogy a Székesfehérvár—Csór közti műúton 40 szovjet páncélost és számos gépjárművet észleltek. A nap végén a 101/3. század öt, a 101/9. század négy bevethető Me—109-es géppel rendelkezett; a 3. század 5 főnyi, a 9. század pedig 7 főnyi bevethető hajózt számított. Másnap, március 20-án 12 óra 45 perckor a 3. és 9. századok két rajaajtotta parancsot a bevetésre Komárom D-i légterébe. A felszálláskor Tobak hadnagy Kék—11-es gépe motorhiba miatt visszafordult, Szóts hadnagy Kék—13-as gépe pedig bepördült és összetört a startnál. Délután 15 óra 32 perckor a 3. század egyik rajaajtotta egy — Várpalota légterében támadó — Boston kötelékre. A raj Várpalota felett 5000 m-en 16 Boston és 20 Jak—3-as kísérővadászt talált. A rácsapáskor — 15 óra 40 perckor — Dániel hadnagy gépágyútüzében egy Jak—3-as gép találatokat kapott, Bakonycsernyétől 5 km-re D-re lezuhant, s pilótájával együtt elégett.

Március 21-én Várpalotáért dült a harc. A 3. és 9. század egy kombinált köteléke nyolc géppel (Dániel, Tobak, Pintér, Holéczy, Polányi, Benárd hadnagyok, Szűcs és Szilágyi szakaszvezetők) 07 óra 20 perckor Várpalota légtérébe repült a városban harcoló német csapatok légi támogatására. A város D-i légtérében, 5500 méteres magasságban légi fordulóharc alakult ki egy szovjet vadászrepülő csoporttal. Az első összecsapásban — 07 óra 45 perckor — a magyar kötelék három lelövést hajtott végre: Szűcs szakaszvezető egy Jak—9-es gépet lőtt le, amely függőlegesen és égvé zuhant le, pilótája ejtőernyővel kiugrott. A Dániel hadnagy által lelőtt Jak—9-es is égvé és függőlegesen zuhant le, ennek pilótája szintén kiugrott és földet ért. A Tobak hadnagy által telitalálattal lelőtt gép a nagy magasságban felrobbant, s a Jak—9-es pilótájával együtt darabokra szakadva zuhant a mélybe. Pintér hadnagy is jelentette egy Jak—9-es lelövését, de ezt nem igazolták a későbbiekben. Délélőtt 11 óra 53 perckor a 3. és 9. század kombinált köteléke hét géppel újra Várpalota légtérébe repült a földi csapatok biztosítására. A kötelék egy — 17 Boston bombázóból és 25 Jak—3-as vadászból álló — szovjet alegységet támadott meg. A szovjet vadászok 12 óra 18 perc és 12 óra 24 perc között felvették a harcot. A légi harcban Szilágyi szakaszvezető a Sárga—9-essel eltűnt (a 9. századtól); Szóts hadnagy a 3. századtól Dunaföldvár légtérében, 3000 méteren — 12 óra 24 perckor — egy Jak—3-ast lelőtt, amely lángolva zuhant a föld felé. Alig tértek vissza — 16 óra 30 perckor — a kötelékek az utolsó bevetésből, már várta őket a parancs 16 óra 34 perckor, hogy a 101/I. és 101/III. vadászrepülő osztályok azonnal kezdjék meg áttelepülésüket a veszprémi repülőtérről Kenyeribe. Ugyanis délután 17 óra után a szovjet 5. gárdaharcosihadtest erői elfoglalták a Veszprémtől 19 km-re lévő Várpalotát, s féltő volt, hogy a harcolva hátráló német 1. SS Leibstandarte Adolf Hitler páncéloshadosztály nem tudja Veszprém előtt feltartóztatni a nagyerejű szovjet páncélos támadást, s a szovjet erők még az éjszaka elérik a veszprémi repülőteret. A parancs vétele után, 17 óra 15 perckor a 101/3. század 11 db., a 9. század pedig 7 db. Me—109-es géppel átrepült Kenyeribe. Az anyag átszállítása másnap, március 22-én folytatódott, igen nagy nehézségek között, mert a 101/3. századnak nem volt elég gépkocsija. A nap folyamán Szóts Lajos hadnagy átrepülte a veszprémi repülőtéren maradt utolsó gépet, a Levente—II-t. A légtérben portyázó szovjet II—2-esek megtámadták és jobb szárnyának felét lelőtték, de a Levente—II. a súlyos sérülés ellenére elérte a Kenyeri repülőteret. Az áttelepülés még március 23—24-én is folyamatban volt. (Közben 23-án a szovjet 9. gárdahadsereg csapatai elfoglalták Veszprémet és a repülőteret.)

Március 25-én, vasárnap a 101/3. század Kenyeriben összpontosult 11 db Me—109-es és egy Levente—II. mintájú repülőgéppel, valamint 13 hajózóval. A nap folyamán a 101/I. osztályból az alárendelt 101/III. osztály kivált, így a 3. századtól is a 9. század. A század még a nap folyamán parancsot kapott, hogy kezdje meg további visszavonulását, áttelepülését a szombathelyi repülőtérré. A felszállások reggel 7 óra 40 perckor kezdődtek. Az első startnál Frankó hadnagy Kék—3-as gépe anynyira berázódott, hogy a gépet leírták a létszámból. Jelentős károk voltak a szombathelyi leszállásnál is: Halasi főhadnagy századparancsnok a Kék—8-ossal, Huszár zászlós pedig a Kék —10-essel úgy berázódott, hogy mindkét gépet le kellett írni. A szombathelyi törések oka az volt, hogy az egész 101. vadászrepülő ezred (összesen 48 db Me—109-es) egyszerre települt át, s a repülőtér kicsi és bombatölteséres volt. Előttük már többen átvágódtak, több bepördült repülőgép állt a reptéren. Az áttelepülés gondjait fokozta, hogy a 101/3. századtól 23 katona (földi személyzet) maradt le Kemenesmagasiban. Mindegyiknél a szökés valószínűsége állt fenn. Lemaradt még egy-egy ember a veszprémi, a körmendi és a szentgotthárdi kórházakban.

Március 26-án a század — borús, szeles időben — a szombathelyi repülőtéren volt 8 db Me—109-es és egy Levente—II-es géppel, 13 főnyi hajózájával. Bevetés nem volt. Senki nem gondoskodott sem szállásról, sem étellemezésről. Ugyanakkor éjjel-nappal angolzás és szovjet légitámadások érték a várost és a repülőteret. Másnap, 27-én is változatlan volt a helyzet. Az ezred bevetési napló szerint a nap folyamán a 101/I. osztálynak kiutaltak 800 liter Otto- és 400 liter Diesel-üzemanyagot. Az üzemanyagot azonban csak áttelepülésnél lehetett felhasználni. Délelőtt 9 óra 30 perctől megindult a további visszavonulás, áttelepülés a németországi (ausztriai) Grosspetersdorfba. Az ezrednapló szerint a 101/3. századból elsőnek 9 óra 50 perckor Dániel hadnagy szállt fel a W—183 jelű géppel, majd Boldizsár szakaszvezető a Kék—4-el, utána pedig Huszár zászlós a Levente—II-vel. A század földi részei délután 15 órakor indultak meg, s így állandóan lemaradtak. Grosspetersdorfban sem volt szállás és étellemezés. A zűrzavart fokozta, hogy 28-án a földi részleg zöme még mindig a Szombathely közelében lévő Cserhát-majorban volt. Senki nem törődött velük, Halasi főhadnagy csak az utolsó pillanatban adta ki nekik az indulási parancsot. Alig hogy elindultak, szovjet harcokocsik jelentek meg. A parancsnoki gépkocsi szovjet aknavetőtüzet kapott; egy sérült tartálykocsit fel kellett robbantani. A zűrzavarban a század anyagának nagy része lemaradt, s úgyszintén igen sok katona is. Egyetlen pozitívum volt, hogy a szombathelyi repülőtér kiürítésénél Halasi főhadnagy szerzett 54 rend új zsávolnyuhát és 25 pár csizmát, amiket kiosztatott embereinek. Érdekességképpen megemlítendő, hogy a szombathelyi repülőtér kiürítésekor — a felrobbantás elől — a 101/3. század szerzett egy zsákmányolt négymotoros amerikai B—24 Liberator bombázót (melyet a pilóták Nebulónak neveztek el), valamint egy FW—58 Weiche mintájú kétmotoros repülőgépet. A két szerzett gépet Szóts hadnagy és társai átrepülték a grosspetersdorfi repülőtérre, s a továbbiakban a visszavonulás szállításainál használták fel. Március 29-én, csütörtökön — bevetés ekkor sem volt — a 101/I. osztály mindhárom százada parancsot kapott, hogy folytassa visszavonulását Wiener Neustadtba. A század bevetési naplója keserű hangon emlékezik meg a német szövetségesek magatartásáról: „A németek az áttelepülő földirészekkel durván és nem harcoló szövetségeshez méltóan bánnak. Gépkocsit, fegyverzetet elszedik, és disznónak mondják őket. Nagy az elkeseredés és a hangulat a legénység körében, ez szövetséges iránt nem mondható kellemesnek.” Az áttelepülés során az anyag és az emberek zömét az FW—58-as géppel szállították át, egy részük azonban gyalogmenetben volt kénytelen áttelepülni. Wiener Neustadtban azonban szállás és étellemezés várta az embereket. Másnap újabb parancs érkezett: további visszavonulás Tullnba. Miután benzin már alig volt, a század gépeit az ugyancsak itt állomásozó magyar 101. éjszakai vadászrepülő század Me—210-es gépeinek üzemanyagával töltötték fel. A Tullnba való áttelepülésnél — a startnál — Boldizsár szakaszvezető összetörte a Kék—4-es gépet. Az anyag átszállítása repülőgépeken és teherautókon történt, az emberek pedig gyalogmenetben indultak útnak. A század naplója szerint: „A németek megint gépkocsikat és fegyverzetet szednek el az emberektől!” Március 31-re az áttelepülés befejeződött: Tullnban óriási volt a zsúfoltság, szinte az egész megmaradt magyar légierő itt torlódott össze! Április 1—2-án még folyamatban volt az áttelepülés. Április 3-án a 101. vadászrepülő ezred még harc képes egységei bevetési parancsot kaptak. Elsőnek, délután 16 óra 50 perckor, a 101/3. század egyik raja (Dániel, Gáspárfalvi, Tobak, Pintér hadnagyok) startolt: alacsony támadást hajtottak végre a Moosbrunn, Pottendorf, Solenau, Ebenfurt, Neufeld vonalon támadó szovjet csapatok ellen. Ennek során több gépkocsit és lovaskocsit szétlőttek. Azonban Mannerdorftól délre a szovjet csapatlégvédelmi tüzésérg lelőtte a Kék—7 jelű gépet (pilótája Gáspárfalvi hadnagy) Pöltendorf és Solenau körzetében. Másnap, április 4-én, szerdán az osztály keretében újra bevetési parancsot kapott a század. Délelőtt

10 óra 35 perc és 11 óra 20 perc között alacsony támadást hajtottak végre a Bösing—Perneck közti úton előnyomuló szovjet csapatok ellen. A raj (Huszár zászlós, Frankó és Szűcs hadnagyok, Pozsonyi őrmester és Graffi hadnagy) a harc feladatát végrehajtotta: több gépkocsit és szekeret szétlőttek. Délután 17,30 és 18,30 óra között a század egy másik raja (Halasi főhadnagy, Szóts hadnagy, Huszár zászlós és Dinka zászlós) a délelőtt kijelölt útvonal ellen hajtott végre újra alacsony támadást, melynek során öt szovjet tehergépkocsit felgyújtottak. Megjegyzendő, hogy a század volt tisztjét, az akkor a 101/5. században szolgáló Nánási Kálmán hadnagyot ezen a délutánon, 16 óra 40 perckor lőtte le a szovjet csapatlégvédelmi tüzérség. Gépe Kottingbrunntól délre égve csapódott egy vasúti töltésbe és felrobbant.

Április 5-én 14.55 és 15.30 óra között a 101/3. század egy géppárja (Huszár zászlós és Pintér hadnagy) felderítésre kapott parancsot. Ugyanis a Tullnerbach—Ackenbruck—Purkenstadt útvonalon szovjet harcokocsikat észleltek. Az 500—100 m-en végrehajtott repülés során az utakon kilőtt német gépkocsikat, Purkersdorf és Südfarstlirchen között gyér német visszavonulást, Neulenbachban pedig benyomuló szovjet csapatokat észleltek. A felderítő géppár visszatérése után azonnal egy rajt vetettek harcba alacsony támadásra az említett útvonal ellen (Huszár zászlós, Pintér, Tobak hadnagyok, Boldizsár szakaszvezető). A 15,16 és 16 óra között végrehajtott bevetés ideje alatt — 15 óra 30 perckor — újabb visszavonulási parancs érkezett: az osztálynak azonnal Raffeldingbe kellett átrepülnie négy Me—109-es és három egyéb (Levente, Nebuló, FW—58-as) géppel. A startnál Szóts Lajos hadnagy a Kék—9-sel magasfeszültségű vezetéknek repült neki: a motor és a sárkány olyan súlyosan megsérült, hogy a gépet le kellett írni. Az átrepülés másnap, 6-án tovább folytatódott. „A németek megint vesznek el gépkocsikat — tudatja a század bevetési naplója —, ami az áttelepülést majdnem lehetetlenné teszi. Nem sok becsülete van a harcoló magyaroknak sem. Vendégszeretet itt nincs, csak önzés és német kapzsiság.” Április 7—8-án még zajlott az áttelepülés, mikor 8-án újabb parancs érkezett: visszavonulás Pockingba! A földi részek azonnal elindultak, s fel kellett robbantani a Levente és a Nebuló (B—24 Liberator) gépeket, csak az FW—58 Weiche maradt meg. A harci részleg április 9-én, hétfőn még a raffeldingi repülőtérről bevetést hajtott végre 14 óra 10 perctől: egy raj (Halasi főhadnagy, Szóts és Tobak hadnagyok, Pozsonyi őrmester) szabad vadászatot hajtottak végre Bécs légterében. Harc tevékenységre nem került sor.

Április 10-én a 101. vadászrepülő ezred még harc bavehető maradványaiából — 17 db Me—109-esből — megalakították az 1. század bevetési egységet (parancsnoka Scholtz Miklós százados). A 101/3. századból ide került Halasi Sándor főhadnagy, Tobak Tibor, Szóts Lajos hadnagy, Huszár András zászlós és Pozsonyi Nándor őrmester, valamint 21 fő földi személyzet. Ezzel a 101/3. vadászrepülő század hivatalosan megszűnt. A hajózó személyzet további tagjai, Makra Pál, Dániel László, Frankó Endre, Orosz Attila, Pintér Gyula, Graffi György hadnagy, Boldizsár László, Szűcs Ferenc és Pálosy Ferenc szakaszvezető, valamint 39 főnyi földi személyzet Pockingba települt át.

Április 11—13 között az 1. század bevetési egysége nem hajtott végre harc feladatot.

*A bécsi támadó hadművelet befejezésétől a háború végéig
1945. április 14.—május 7.*

1945. április 13-ra a 2. és 3. Ukrán Front befejezte Bécs ostromát, majd folytatta további előnyomulását nyugati irányban, St. Pölten felé. Április 14-én, szombaton délután 16 óra 15 perckor szabad vadászatra St. Pölten légterébe vezényelték Halasi

főhadnagyot, Szóts és Tobak hadnagyokat, továbbá Huszár zászlóst. A jelzett 60 db szovjet Il—2-es csatarepülőgépet azonban nem találták meg a légtérben. A nap folyamán a volt 3. század már csak 4 db Me—109-es géppel (Fehér—6—7—8—14 jelű gépekkel) és 4 főnyi hajózó állománnyal rendelkezett. Április 15-én, vasárnap, derült időben két bevetést is végrehajtott a volt 3. század. Délelőtt 10 óra 35 perctől a Huszár—Tobak géppár felderítést és szabad vadászatot hajtott végre — eredmény nélkül — Bécs légtérében. Délután 16 óra 45 perc és 17 óra 55 perc között a volt 2. és 3. századok egy-egy raja (a 3. századtól Halasi főhadnagy, Szóts és Tobak hadnagy, Huszár László) hajtott végre szabad vadászatot St. Pölten légtérében. A magyar rajt egy szovjet kötelék — 16 db LA—7-es vadászgép — lepte meg, s 15 perces forduló légi harc alakult ki, kölcsönösen eredménytelenül. Másnap, április 16-án 14 óra 05 perc és 14 óra 30 perc között a volt 3. század egyik raját (Halasi főhadnagy, Szócs és Tobak hadnagyok, Huszár zászlós) vetették be szabad vadászatra a volt 101/III. osztály egyik rajával együtt. Még emelkedés közben — Linz felett 2000 m-en — húsz amerikai P—51 Mustang lepte meg a magyar rajt. Az összecsapásban a magyar Fehér—6 jelű gép találatokat kapott és lezuhant. Pilótája, Tobak Tibor hadnagy azonban — súlyos égési sérülésekkel — ejtőernyővel kiugrott, földet ért, s a linzi kórházba került. Alig tért vissza a raj a bevetésből, mikor 15 órakor egy 15 perces Mustang alacsony támadás érte a raffeldingi repülőteret. A gépágyútűzben több földön veszteglő magyar gép kigyulladt és felrobbant. A nap végére a volt 101/3. század 3 db Me—109-es géppel és 3 fő hajózával rendelkezett. (Egy fő kórházban feküdt.)

Április 17-től a volt 101/3. század Brünn (Brno) légtérében végrehajtandó szabad vadászatra kapott parancsot. Az elsőt 17-én 17,45—19,30 óra között hajtották végre, erős szovjet csatatlégvédelmi tűzben. Másnap, 18-án — a felhős idő és erős szél ellenére — 11,40 és 11,55 óra között a Huszár—Szóts géppár indult Brünn légtérébe, őket váltotta 15,00 és 16,45 óra között egy raj (Halasi főhadnagy, Huszár zászlós, Szóts hadnagy, Pozsonyi őrmester), s végül 18,50 és 20,10 óra között újra Halasi főhadnagy, Huszár zászlós, Szóts hadnagy és Tass szakaszvezető. Szovjet és amerikai kötelékekkel egyik esetben sem találkoztak. Április 19-én — borús időben — 16,30 és 18,05 óra között egy raj (Halasi főhadnagy, Pintér hadnagy, Fábrián őrmester, Tass szakaszvezető) német Henschel He—129 típusú csatarepülőgépeket biztosított Aspern légtérében, ahol ellenséges vadászok jelentek meg létszám- és magassági fölényben. A magyar raj a harcot nem vette fel.

Április 20—25. között — az egyre súlyosabb üzemanyaghiány és a rossz idő miatt — bevetés nem volt. Az első amerikai—angol légitámadás április 24-ről 25-re forduló éjszaka érte a raffeldingi repülőteret. Április 25-én délelőtt 300 B—24 Liberator és B—17 Boeing bombázta Linzet, illetve a raffeldingi repülőteret. Délután 16 órakor 9 Mustang támadta a repülőteret; 6 db Me—109-es és 2 db FW—58-as kigyulladt és elégett. Este 19,00—19,30 óra között újra amerikai vadászbombázó támadás érte a repülőteret. Április 15-ről 26-ra forduló éjszaka angol Mosquito kötelék bombázta a hörschingi repülőteret. A folyamatos ellenséges légitámadások és légi fölény miatt április 26—30 között a magyar 1. század bevetési egység semmiféle harctevékenységet nem fejtett ki. A volt 101/3. század gépállománya április 30-án 3 db Me—109-es, hajózó állománya pedig 4 fő volt.

1945. május 1-jén a bevetések továbbra is szüneteltek. Az amerikai csapatok 40 km-re voltak. A magyar repülőkötelékek újabb áttelepülési parancsot kaptak, de annak végrehajtására nem került sor. Május 2-án a 101/3. vadászrepülő század bevetési naplójába a következőket jegyezték be: „Németek nyugatnak megszüntették az ellenállást, és teljes erővel keletre (azaz a szovjet csapatok ellen — V.D.Cs.) mennek. Az ezrednek (ti. a 101. vadászrepülő ezrednek — V.D.Cs.) megköszönték az eddigi

működést, és a gépek, fegyverek és gépkocsik leszedése után bántatlanság ígérete mellett sorsára engedték.” Május 3-án — borús, esős időben — a volt 3. századot a németek eltávolították a barakkokból, s a repülőtértől délre lévő tanyára telepítették a magyar katonákat. Az éjszaka folyamán már erős lövöldözés hallatszott a Duna északi oldaláról. Május 4-re kiderült az idő. Reggel erős ellenséges légitevékenység zajlott le. Az angol és amerikai csapatok elérték az Efferding Ny és Linz ÉNy vonalat. Miközben a 3. század hajózoí és földi személyzete a repülőtértől délre fekvő tanyában „cserkészéletet” élt, a repülőtéren a németek megkezdték az otthagyt repülőgépek felrobbantását. Másnap, május 5-én egész nap erős amerikai légi felderítő tevékenység zajlott. Az amerikai csapatok elfoglalták Efferdinget, amit a németek harc nélkül feladtak. Déli 12 óra körül az amerikai csapatok Raffeldingen át Linz felé nyomultak előre. Heppes alezredes, a 101. vadászrepülő ezred parancsnoka megkezdte az előkészületeket az amerikaiakkal való tárgyalásokra. Heppes alezredes parancsára a körletet elhagyni nem volt szabad, s minden katonai vonatkozású anyagot és fegyvert le kellett adni az ezred harcálláspontjára érkező amerikai őrségnek. Május 6-án — derült időben — továbbra is erős amerikai légi felderítés volt észlelhető, annak ellenére, hogy az egész vidék már az amerikai csapatok kezén volt. A nap folyamán Heppes alezredes — Huszár András zászlós tolmácsolása mellett — megkezdte a tárgyalásokat az amerikaiakkal. Az amerikai parancsnokság utasítására május 7-én reggel 7 órára a 101. vadászrepülő ezred egész megmaradt személyi állománya — hajózők és földi személyzet — menetkészen állott, majd amerikai parancsra és kísérettel, mint hadifoglyok Ried-be vonultak.

Befejezés

A háború hivatalos befejezésétől — 1945. május 8-tól (bár a végleges kapitulációt Keitel tábornok május 9-én 00,00 óra után néhány perccel írta alá) — a 101. vadászrepülő ezred volt katonái a Ried-i barakktáborban töltötték hadifogságukat. Május 9-én a Raffeldingenben maradt tiszték és legénység is Riedbe vonultak.

Május 10-én délelőtt Heppes alezredes az összehívott tiszték és legénység előtt ismertette szándékát és céljait. Közölte, alapvető szándéka, hogy az ezred minden tagja haza jusson. „Egyelőre azonban lássa be mindenki — írták a századnaplóba —, hogy a legjobb pillanatnyilag az a helyzet, amiben vagyunk. Majd akkor megyünk haza, ha megbízható híreink lesznek arról, hogy ott bántatlanság, vagy legalábbis biztos kormányzat és kialakult légkör vár. Jelenleg elsőrendű elhelyezésünk van... A napi foglalkozás kellemes és senki sem panaszkodhat!” Az első napok valóban kellemesen — sportolással — teltek el. Május 12-én azonban az amerikaiak parancsára az ezredtől naponta 100—100 embert a közeli volt zsidó kórházba rendeltek munkára, ahol takarítottak és hullákat szállítottak. A fertőzés veszélye miatt a legénység között riadalom tört ki, s ezért a parancsnokság a legszigorúbb higiéniai rendszabályokat rendelte el. Május 12—16 között a fentiekkel telt el az idő. A napló tintával írott sorai 1945. május 16-tal érnek véget.

1945 júniusára a pockingi tábor létszáma — különféle fegyvernemek hadifoglyaival — mintegy 12 ezerre duzzadt. A tervszerű hazaszállítások augusztusban indultak meg. Az egyik repülőtszert visszaemlékezései szerint nehéz helyzet alakult ki: mindenki egyszerre akart hazamenni. Nagy volt a tülekedés, vita, veszekedés. Még novemberben is tartott a hazaszállítás. „Miután szerelvényünk megérkezett a Déli pályaudvarra — írta az említett tiszt visszaemlékezésében —, ahol senki sem fogadott bennünket, egyszerűen búcsút vettünk egymástól, felkászálódunk és a szélrózsa minden irányába indulva siettünk elhagyott otthonaink, családjaink áhított újbóli megtalálására.”³²

³² *Félegyházy György*: Pockingi emlékek: 1945. április—november. *Magyar Szárnyak*, XVII. évf. 1988. 17. sz. 110. o.

FÜGGELÉK

A M. KIR. 101/3. VADÁSZREPÜLŐ SZÁZAD HAJÓZÓI³³

1. BEJCZY JÓZSEF rep.főhadnagy. (Sz.: Körmend, 1916. X. 9.) Szülei: B. Gábor és Rózsás Mária. Nős (Czetz Livia). 1944. máj. 1—nov. 4.: a század parancsnoka. 1944. nov. 4.: Abonyán a szovjet légvédelmi tüzérség lelőtte. (Halála után századossá előléptetve.) Légi győzelmei: 3 szovjet gép (keleti arcvonalon), 3 amerikai gép: 1944. jún. 16. (P—38), jún. 30. (B—24), júl. 16. (B—24).
2. PÁVAI-VAJNA GYÖRGY rep.hadnagy. (Sz.: Debrecen, 1920. II. 6.) Szülei: P.-V. Gábor és Neubauer Emma. Nőtlen. Légi győzelmei: 2 szovjet gép (k.a.), 1 amerikai: 1944. jún. 14. (P—38).
3. DEBRÓDY GYÖRGY rep.hadnagy. (Sz.: Lajoskomárom, 1921. I. 1.) Szülei: D. Rudolf és Csapó Krisztina. Nőtlen. 1944. nov. 5—16.: a század parancsnoka. Légi győzelmei: 18 szovjet gép (keleti arcvonalon); 2 szovjet gép (Magyarországon: nov. 16. egy LAG—5 és egy Jak—9); 6 amerikai gép: jún. 14. (P—38), jún. 16. (P—38 és B—24), júl. 2. (P—51), júl. 7. (B—17), júl. 27. (B—24).
4. MOLNÁR LÁSZLÓ rep.hadnagy. (Sz.: Nagykőrös, 1921. V. 1.) Szülei: M. Gyula és Langer Jozefin. Nőtlen. Légi győzelmei: 18 szovjet gép (keleti arcvonalon), 5 amerikai: jún. 14. (P—38), júl. 7. (2 db B—24), júl. 26. (P—38), júl. 27. (B—24). 1944. aug. 7-én amerikai P—51-es lelőtte Káld légtérben.
5. KARÁTSONYI MIHÁLY rep.hadnagy. (Sz.: Nagykőrös, 1922. XI. 27.) Szülei: K. Mihály és Kollársz Mária. Nőtlen. 1945. II. 4.: áthelyezve a 101/III. osztályhoz. Légi győzelmei: 4 amerikai: jún. 16. (P—38 és B—17), júl. 14. (P—38), júl. 27. (B—24).
6. PÁSZTHY ISTVÁN rep.hadnagy. (Sz.: Dunaharaszti, 1922. II. 14.) Szülei: P. István és Teichter Mária. 1944. június 16-án amerikai P—38-as lelőtte.
7. KOVÁCS PÁL rep.hadnagy. (Sz.: Budapest, 1921. V. 3.) Szülei: K. Pál és Horváth Aranka (Mátyásföld, Kossuth L. u. 17.). Légi győzelmei: 1 amerikai gép: júl. 27. (P—51). 1944. decemberében a körülzárt Budapesten rekedt.
8. DÁNIEL LÁSZLÓ rep. hadnagy. (Sz.: Budapest, 1922. XI. 22.) Szülei: D. László és Viczián Margit (Budapest, VIII. Mária u. 11. sz.). Légi győzelmei: 5 3/4 amerikai gép: jún. 14. (P—38), júl. 2. (P—38: nem igazolt), júl. 3. (2 db B—24), júl. 27. (P—38: nem igazolt), júl. 3. (2 db B—24), júl. 27. (P—38: nem igazolt), júl. 30. (B—24: Molnár L., Kovács P., Boldizsár L. pilótákkal közösen); 6 szovjet gép: 1944. jan. 8. (LAG—5), márc. 9. (Jak—9), márc. 11. (II—2), márc. 16. (II—2), márc. 20. (Jak—9), márc. 21. (Jak—3).
9. HUSZÁR ANDRÁS rep.zászlós. (Sz.: Budapest, 1919, VII. 12.) Szülei: H. András és Ring Katalin (Budapest, Remete-kertváros, Nádor u. 13.). Légi győzelmei: 2 amerikai gép: jún. 16. (P—38), jún. 30. (B—24), jún. 30. (B—17-es Debrődyvel közösen), 2 szovjet: 1944. jan. 11. (Jak—9), márc. 11. (II—2).
10. BÉLAVÁRY PÁL rep.hadnagy. (Sz.: Budapest, 1923. VI. 15.) Szülei: néhai dr. Pinfich Oszkár és Rajner Ella. (Monorierdő.) Légi győzelmei: 1 amerikai gép: jún. 14. (P—38). 1944. október 12-én amerikai P—51-es vadász lelőtte W—52-es géppel Veszprém felett.
11. RÁDONYI KÁLMÁN t. zászlós. (Sz.: Kiskundorozsma, 1910. VII. 4.) Szülei: Rott Kálmán és Mihalovics Erzsébet. (Budapest, Szentkirályi u. 49. I. 7.) 1944. júl. 8-án a vespérmű repülőtér bombázásakor meghalt.
12. NYEMECZ JÁNOS rep.zászlós. (Sz.: Kispest, 1920. XII. 18.) Szülei: Ny. Pál és Keresztessy Terézia. (Gyöngyös, városi vízműtelep.) 1944. aug. 7-én egy amerikai P—51-es vadász lelőtte. Meghalt a sümei kórházban.
13. MAKRA PÁL t. hadnagy. (Sz.: Oroszlános, Torontál vm.) Szülei: M. János és Kindhofer Mária.
14. NÁNÁSI KÁLMÁN rep.hadnagy. (Sz.: Rákospalota, 1920. II. 11.) Szülei: N. Kálmán és Cserveny Irén (Rákospalota, Wesselényi u. 46.). 1944. X. 26-án a 101/5. századhoz áthelyezve. Légi győzelmei: 11 szovjet gép (keleti arcvonalon), 1 amerikai: aug. 21. (B—24, nem igazolt). 1945. ápr. 4.: Kottingbrunnától D-re amerikai vadászok lelőtték.
15. TOBAK TIBOR rep.hadnagy. (Sz.: Budapest, 1921. XI. 24.) Szülei: T. Károly és Korompai Margit (Budapest, XIV. k. Álmos vezér tér 6. sz.). Légi győzelmei: 4 szovjet gép 1944. dec. 22. (II—2, Jak—9); márc. 16. (II—2), márc. 21. (Jak—3).
16. HALASI SÁNDOR rep.főhadnagy. (Sz.: Csanádpalota, 1919.) Szülei: H. Sándor és Rakonczai Rozália. 1944. XI. 18-tól a háború végéig a század parancsnoka. Légi győzelmei: 1 román gép: dec. 25. (IAR—38); 1 szovjet gép: nov. 13. (La—5: nem igazolt).

³³ A 101/3. vadászrepülő század anyakönyve szintén dr. Hajnal Tamás (Kőröstarcsa, Kossuth L. u. 39. sz.) gyűjteményében található. (Ismételt köszönetem az adatok felhasználásáért!) Vö.: *Magyar Szárnyak*, XII. évf. 1983. 12. sz., valamint XIII. évf. 1984. 13. sz. 40. o.

17. PINTÉR GYULA rep.hadnagy. (Sz.: Adony, 1924.) Szülei: P. Gyula és Kocsis Anna. 1944. okt. 26-tól a századnál. Légi győzelmei: 3 szovjet gép: nov. 16. (La—5), márc. 9. (Boston), márc. 16. (II—2).
18. SZÓTS LAJOS rep.hadnagy. (Sz.: Komárom, 1924. V. 17.) Szülei: Sz. Lajos és Francz Mária. (Budapest, XII. Kissvábhegyi u. 13.) 1944. okt. 26-tól a századnál. Légi győzelmei: 2 szovjet gép: 1944. jan. 16. (Jak—9: Buday szakaszvezetővel együtt), márc. 21. (Jak—3).
19. SÜRÜ BÉLA t. zászlós. (Sz.: Görgeteg, Somogy vm.) Szülei: S. János és Schrammel Mária. 1944. okt. 26-tól a századnál. Légi győzelmei: 1 szovjet gép.
20. FUSZEK REZSÓ rep.hadnagy. (Sz.: Budapest, 1921. IV. 3.) Szülei: F. Henrik és Klotzbucher Adél. (Budapest, Vérmező u. 14.) 1945. jan. 3-án a W—158-as géppel repülőbaleset során meghalt a veszprémi kórházban.
21. OROSZ ATTILA rep.hadnagy. (Sz.: Brassó, 1923. IV. 1.) Szülei: O. Szilárd és Török Ida. (Budapest, IX. k. Kinizsi u. 20.) 1945. jan. 13-tól a századnál.
22. GÁSPÁRFALVI JÓZSEF rep.hadnagy. (Sz.: Miklók, Borsod vm.) Szülei: G. Vince és Miskovics Margit. (Miskolc, Kinizsi u. 1.) 1945. I. 13-tól a századnál. 1945. ápr. 3-án Pöltendorf-Solenau légterében a Kék—7-es géppel eltűnt egy alacsonytámadás során.
23. FRANKÓ ENDRE rep.hadnagy. (Sz.: Eger, 1923. IX. 2.) Szülei: F. Endre és Lovászi Erzsébet. (Eger, Pilsudszky u. 5.)
24. MÁTYÁS JÁNOS ht. rep.őrmester. (Sz.: Vajdahunyad, 1917. III. 2.) Szülei: M. József és Sebestyén Róza. Légi győzelmei: 1 amerikai: jún. 16. (P—38).
25. KOVÁCS PÁL ht. rep.őrmester. (Sz.: Gyula, 1919. VI. 20.) Szülei: K. István és Csőke Julianna. Légi győzelmei: 2 amerikai: jún. 16. (P—38), jún. 30. (P—38: nem igazolt). 1944. aug. 22-én amerikai P—51-es lelőtte Kiskomáromnál.
26. PALÁSTI LÁSZLÓ ht. őrmester.
27. DOMJÁN PÁL ht. c. rep.őrmester, majd törzsőrmester. (Sz.: Budapest, 1918. V. 31.) Szülei: D. Pál és Likavec Mária. (Budapest, XI. Budaörsi u. 34.) Légi győzelmei: 1 amerikai: nov. 5. (P—51). 1945. I. 23-án a szovjet légvédelem Ósítól D-re lelőtte.
28. AJBEN JÁNOS rep.szakaszvezető. (Sz.: Debrecen, 1922. VIII. 17.) Szülei: A. János és Pécsi Julianna. Légi győzelmei: 1 amerikai: jún. 16.: (P—51). 1944. jún. 26-án amerikai vadászok lelőtték.
29. BOLDIZSÁR LÁSZLÓ t. rep.szakaszvezető. (Sz.: Foktő, Pest vm., 1922. VI. 7.) Szülei: B. Bálint és Kovács Lídia. Légi győzelmei: 3 amerikai: júl. 2. (P—38: nem igazolt), júl. 30. (B—24: nem igazolt), nov. 5. (B—17: nem igazolt), 1 szovjet gép: nov. 16. (La—5).
30. ERDÉSZ KÁROLY rep.szakaszvezető. (Sz.: Rákospalota, 1921. XII. 4.) Szülei: E. Géza és Bucsu Mária. 1945. I. 11-én a W—183-as géppel eltűnt Zámoly légterében.
31. HOY TIBOR tsz. rep.szakaszvezető. (Sz.: Jászberény, 1923. IX. 18.) Szülei: H. Nándor és Mészáros Rozália. (Fülek, Losonci u. 118.) Légi győzelmei: 1 amerikai: aug. 22. (B—24: nem igazolt). 1944. nov. 5-én amerikai vadászok lelőtték Kaposvár légterében.
32. PODOBA ILLÉS tsz. rep.szakaszvezető. (Sz.: Madaras, 1922. V. 10.) Szülei: P. Illés és Párezen Katalin. Légi győzelmei: 1 amerikai: jún. 14. (P—38: nem igazolt). 1944. jún. 26-án amerikai vadászok lelőtték.
33. POZSONYI NÁNDOR rep.őrmester. (Sz.: Vágkirályfalva, 1921. VI. 5.) Szülei: P. Géza és Morovics Mária. Légi győzelmei: 1 szovjet gép: 1945. jan. 30. (La—5).
34. TAKÁCS PÁL tsz. rep.szakaszvezető. (Sz.: Budapest, 1922. VII. 17.) Szülei: T. József és Hulyák (Galló) Anna. 1944. júl. 2-án amerikai vadászok lelőtték. Légi győzelmei: 2 amerikai gép: jún. 14. (P—38), jún. 26. (P—51: nem igazolt).
35. TASS KÁROLY rep.szakaszvezető. (?) Légi győzelmei: 1 szovjet: 1944. nov. 13. (Jak—9: nem igazolt).
36. SZÚCS FERENC rep.szakaszvezető. (?) Légi győzelmei: 2 szovjet gép: 1945. márc. 9. (Jak—9), márc. 21. (Jak—3).